

1. Toezichthouderregeling melding invaren

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
1	TKP	In artikel 4 sub q wordt gevraagd een onderbouwing te geven waarom de belanghebbenden zich bij het besluit op een evenwichtige wijze vertegenwoordigd voelen. Dat lijkt echter moeilijk te onderbouwen. Bestuurders moeten er volgens art. 105 lid 2 Pw bij het vervullen van hun taak voor zorgen dat de belanghebbenden zich door de bestuurders vertegenwoordigd voelen. Dat geldt dus voor de vervulling van de bestuurstaak als geheel, maar dat geldt o.i. niet voor separate besluiten. Als het gaat om een specifiek besluit, kan hooguit gevraagd worden waarom het bestuur dat een evenwichtig besluit vindt (dat zal waarschijnlijk bedoeld zijn), waarbij de toetsing door DNB - gezien het feit dat het evenwichtigheidsoordeel wettelijk bij het bestuur ligt - alleen marginaal kan zijn.
2	TKP	TKP is betrokken geweest bij de totstandkoming van de reactie op de beleidsuitingen van de Pensioenfederatie en onderschrijft deze reactie. In de reactie van TKP is gepoogd dubbelingen met de reactie van de Pensioenfederatie te voorkomen (geldt voor alle tabbladen).
3	NOVA	De regeling bouwt voort op artikel 150m lid 2 laatste volzin van de Wet toekomst pensioenen (WTP). Het is niet volkomen duidelijk wat de status van de door DNB vastgelegde regeling is. Is het een algemeen verbindend voorschrift of zijn het beleidsregels? Dit is niet ondubbelzinnig af te leiden uit de tekst van artikel 150m lid 2 laatste volzin WTP en ook niet uit de titel van de conceptregeling, de considerans of uit de toelichting erop. Wij menen dat het, mede met het oog op een eventuele rechterlijke toetsing van of aan de regeling, de voorkeur verdient in de titel van de regeling, de considerans en/of toelichting te verduidelijken om wat voor regels het hier gaat.
4	KPS	Algemeen Aandachtspunt: Hoe kan DNB een werkwijze opzetten waarbij de complexiteit en vertraging zoveel mogelijk wordt vermeden teneinde een minimale doorlooptijd en maximale snelheid te bewerkstelligen? Aanbeveling: Naast een goede opgave van de gevraagde stukken - zoals nu voorhanden is - pleiten wij voor een beschrijving van een proces dat DNB wenst aan te gaan met de pensioenfondsen en haar uitvoerders, waarin een optimalisatie en versnelling van afstemming en besluitvorming wordt verankerd.
5	HVG Law	In artikel 4, sub e van de concept regeling is aangegeven dat de melding aan de werkgever of de beroepspensioenvereniging plaatsvindt van een negatief advies van (een geleding van) het Vo. De reactie van de werkgever/sociale partners met een eventuele heroverweging lijkt niet meegezonden te hoeven worden. Is dat juist of moet die informatie nog worden toegevoegd aan artikel 4? Er wordt niet aangegeven wat er gebeurt als het BO/de RvT geen goedkeuring verleent. Dit lijkt een ommissie in het document.
6	HVG Law	Momenteel wordt bij collectieve waardeoverdrachten ook de communicatie aan de deelnemers opgevraagd en gedeeld met de AFM. Wij zien hier nu niks van terug. Hoe wordt dit aangepakt bij interne waardeoverdracht pensioenfondsen bij transitie?
7	HVG Law	In artikel 4, sub q staat "de bij het fonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever zich op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen. Hier wordt waarschijnlijk bedoeld dat de belangen evenwichtig afgewogen zijn.
8	HVG Law	Artikel 7 bepaalt dat de melding tot voornemen tot waardeoverdracht uiterlijk binnen twee weken nadat het besluit tot waardeoverdracht is genomen bij DNB moet worden gemeld. Dit is niet in lijn met artikel 150m, lid 2 Pensioenwet. Daarin staat dat dit onverwijld moet nadat het besluit is genomen, maar uiterlijk 6 maanden voor de beoogde datum van overdracht. De nu genoemde twee weken is onnodig belemmerend en vloeit ook niet voort uit de wet.
9	HVG Law	De regeling treedt in werking met ingang waarop de Wet toekomst Pensioenen in werking treedt. Volledigheidshalve zouden wij vermelden dat deze regeling van rechtswege eindigt als artikel 150m Pw en 145l Wvb vervallen. In de toelichting is dit wel opgenomen, maar niet in de regeling zelf.
10	WTW	Op grond van artikel 4 lid o (en zodoende bij doorverwijzing, op grond van artikel 44 lid d en e van het Besluit uitvoering PW) dienen fondsen onder meer te bepalen bij welke dekkingsgraad afspraken uit het transitieplan niet meer toereikend zijn. De formulering (die overeenkomt met die in het Besluit) doet vermoeden dat er sprake is van een eenduidig niveau van de dekkingsgraad waarbij dit het geval is. In werkelijkheid zal dit niveau afhangen van omstandigheden, waaronder in het bijzonder het renteniveau. Het lijkt ons verstandig dat die afhankelijkheid wordt benoemd, om te voorkomen dat fondsen voldoen aan deze bepaling maar in een laat stadium toch moeten vaststellen dat de afspraken uit het transitieplan niet voldoen.
11	WTW	Van artikel 4 lid o wordt vermeld dat hetgeen hier wordt bepaald zowel van toepassing is voor het transitieplan als voor het implementatieplan. Tussen beide kan geruime tijd verstrijken, en wij veronderstellen dan ook dat hoewel de vereisten in dit opzicht identiek zijn, de invulling ervan tussen beide kan en wellicht moet verschillen (aangenomen dat gerekend dient te worden met op het moment van afronding van de plannen actuele scenario's).

12	PF	<p>Verlenging termijn voor opleggen verbod tot waardeoverdracht In artikel 150m lid 2 Pw staat: “De toezichthouder kan de termijn van zes maanden gemotiveerd verlengen met maximaal twee maal drie maanden”. Hierdoor kan er maximaal een jaar zitten tussen de melding van het voornemen tot interne waardeoverdracht ten behoeve van invaren en de uitkomst of DNB wel of geen verbod oplegt op de waardeoverdracht. Omdat fondsen afhankelijk zijn van de uitspraak van DNB of zij wel of niet verder kunnen met de waardeoverdracht, kan dit zorgen voor vertraging in de implementatie. Langdurige onzekerheid is schadelijk voor het vertrouwen in het nieuwe pensioenstelsel.</p> <p>➤ Kan DNB bevestigen dat de beoordeling in principe binnen zes maanden wordt afgerond en alleen in uitzonderingsgevallen langer duurt tot maximaal een jaar?</p>
13	PF	<p>Opleggen verbod tot invaren kan tot beoogd moment van invaren Pagina 5 (tweede zin): “DNB heeft vanaf de melding van voornemen tot invaren bij DNB tot de beoogde invaardatum de bevoegdheid om een verbod op te leggen.” Door de zinsnede “tot de beoogde invaardatum” wordt de indruk gewekt dat de standaard termijn van één jaar kan worden opgerekt tot meer dan één jaar. Dat is onwenselijk.</p> <p>Stel dat de beoogde invaardatum 1-1-2026 is en een fonds meldt het voornemen tot invaren aan DNB op 1-1-2025, dan heeft DNB een jaar de tijd. Immers van 1-1-2025 tot de beoogde invaar van 1-1-2026. Daarna(ast) heeft DNB een recht op verlenging van 2 keer 3 maanden. In totaal heeft DNB bij deze interpretatie anderhalf jaar voor het opleggen van een verbod tot invaren.</p> <p>➤ Kan DNB in de beleidsuiting bevestigen dat de termijn voor het opleggen van een verbod door DNB nooit langer dan één jaar is? En kan DNB aangeven hoe voorkomen wordt dat het invaren op het laatste moment nog uitgesteld moet worden?</p>
14	PF	<p>Artikel 4 lid 1 vraagt veel informatie dubbel In artikel 4 lid 1 wordt gevraagd om het implementatieplan sec maar ook – separaat – om informatie die ingevolge artikel 46 Conceptbesluit uitvoering Pw in het implementatieplan moet worden opgenomen. Volgens de toelichting zou de doublure maar twee onderdelen betreffen, te weten:</p> <ul style="list-style-type: none"> o de wijze waarop verschillende positieve en negatieve, financiële en economische scenario’s zijn verkend en in welke situaties de afgesproken doelstellingen, voorrangregels en maatstaven zonder meer gelden en geen nadere besluitvorming nodig is, en o het niveau van de dekkinggraad vanaf wanneer de financiële positie van een fonds dusdanig is dat de gemaakte afspraken uit het transitieplan niet meer toereikend zijn, een onderbouwing van de berekening van deze dekkinggraad, de alternatieve afspraken die van toepassing zijn indien het fonds een dergelijke dekkinggraad heeft en, indien van toepassing, de procedure die voor deze situatie is afgesproken. Zie ook pagina 5. <p>De in de toelichting gesignaleerde doublures vinden wij onwenselijk. Echter, er zijn meer doublures, zoals bij sub i, sub j, sub p en sub q. De aldaar verzochte informatie maakt onderdeel uit van het implementatieplan ingevolge artikel 150i Pw en artikel 46 Conceptbesluit uitvoering Pw.</p> <p>➤ Kunnen de doublures uit de regeling worden gehaald, zodat pensioenfondsen niet twee keer dezelfde informatie hoeven aan te leveren?</p>
15	PF	<p>Artikel 4, lid 1, sub d roept vraag op</p> <p>➤ Kan DNB bevestigen dat de “indien van toepassing” zo geïnterpreteerd mag worden dat er geen advies hoeft te worden overgelegd als het VO geen advies uitbrengt? Het is mogelijk dat het VO niet tot overeenstemming komt en dus geen advies uitbrengt. Advies is tenslotte een recht en geen plicht.</p>
16	PF	<p>Artikel 4, lid 1, sub e roept vragen op</p> <p>➤ Graag ontvangen wij een verduidelijking van wat wordt bedoeld met “en een toelichting op de wijze waarop het bestuur van het fonds het negatieve advies van (deze geleiding(en) van) het verantwoordingsorgaan heeft behandeld.” Wordt hiermee bedoeld dat het pensioenfonds heeft voldaan aan zijn verplichting ingevolge artikel 150m, lid 4 Pw (doorgeleiding aan werkgever met verzoek om heroverweging), of wordt hiermee iets anders respectievelijk méér bedoeld? Moet in dat geval bijvoorbeeld de onderbouwde reactie van de werkgever, die in artikel 150m lid 5 Pw in dergelijke situaties is voorgeschreven, meegestuurd worden?</p>
17	PF	<p>Artikel 4, lid 1, sub g roept vragen op</p> <p>➤ DNB verzoekt om de documenten die door het fonds bij het verzoek om goedkeuring of advies zijn verstrekt aan de fondsorganen over te leggen. Hier lijkt DNB om meer informatie te vragen dan in het implementatieplan staat en dan nodig is voor een procesmatige en marginale toetsing.</p> <p>➤ We bepleiten dat de verstrekking van deze documenten aan DNB achterwege blijft.</p>

18	PF	<p>Artikel 4, lid 1, sub I gaat verder dan artikel 46e, lid 8 van het Conceptbesluit uitvoering Pw In artikel 46e, lid 8 van het Conceptbesluit uitvoering Pw staan drie groepen genoemd: "De transitie-effecten worden berekend per leeftijdscohort in hele geboortejaren waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden." Artikel 4, eerste lid, sub I lijkt hier een vierde groep aan toe te voegen: "andere aanspraakgerechtigden". ➤ Wij bepleiten dat de regeling aansluit bij het Besluit uitvoering Pw.</p>
19	PF	<p>Artikel 6 roept vraag op Volgens artikel 6 mogen alleen tekst-gebaseerde pdf-bestanden worden ingediend. Pdf-bestanden mogen niet versleuteld zijn of zijn opgesteld d.m.v. scans. ➤ Graag ontvangen wij verduidelijking hoe de ondertekende stukken moeten worden ingeleverd (vergelijk artikel 4, lid 1 sub b, c en d).</p>
20	PF	<p>Artikel 7 beperkt wettelijke termijn voor melding Volgens de Pensioenwet moet een besluit tot waardeoverdracht 'onverwijld' worden gemeld nadat het besluit is genomen, maar in ieder geval zes maanden vóór het moment van de waardeoverdracht. De regeling beperkt de indieningstermijn tot twee weken. Dit is een onwenselijke en onnodige inperking van de wet, die buiten de bevoegdheid van DNB valt. Anders dan bij het implementatieplan, dat ook binnen twee weken moet worden ingediend, kan het besluit tot interne waardeoverdracht niet 'as is' worden gemeld. Hiervoor moeten er allerlei stukken worden verzameld en toegevoegd. ➤ Wij bepleiten dat in de regeling wordt aangesloten bij de wettelijke termijn voor melding van een besluit tot waardeoverdracht.</p>

2. Toezichthouderregeling onderbouwing solidariteitsreserve en risicodelingsreserve

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
21	TKP	Pagina 1 (1i). Geldt het vullen van de risicodelingsreserve uit vermogen bij toetreding tot het collectief toedelingsmechanisme voor de collectieve uitkeringsfase uitsluitend voor de risicodelingsreserve (dus fpr) en dus niet voor de solidariteitsreserve (dus spr)?
22	TKP	Pagina 1 (1i). Hoe werkt de maximeringsbepaling dat inleg uit premie én inleg uit vermogen in totaal niet meer dan 10% bedraagt? Wordt met de 10% bedoelt 10% van het vermogen op moment van toetreding tot het collectief toedelingsmechanisme? En om dit te toetsen moet je dan bijhouden hoeveel afdracht er uit premie is geweest en dit uitdrukken in een percentage van vermogen op moment van toetreding?
23	TKP	Voor de scenario of ALM-analyse schrijft de regeling geen specifieke set voor. Vervolgens wordt wel een voorbeeld invulling genoemd. Is dit uitsluitend een voorbeeld of moet dit gezien worden als een "default"?
24	TKP	Is de keuze voor het aantal scenario's volledig vrij in te vullen door het fonds (met goede onderbouwing)?
25	TKP	Er dient een nieuwe analyse plaats te vinden bij materiele wijziging van beleid of bestand. Is het aan het bestuur om te bepalen of een wijziging materieel is (conform huidig proces aHBT)?
26	SPMS	- Uit artikel 3, lid 2, sub d lijkt te volgen dat alle deelnemersgroepen en leeftijdscohorten uit de risicohouding moeten worden doorgerekend om de evenwichtigheid van de solidariteitsreserve aan te tonen. Dit leidt tot (te) veel doorrekeningen. Wij zouden graag zien dat het is toegestaan om deze berekeningen te maken met een beperkt aantal maatmensen. De evenwichtigheid van de solidariteitsreserve is ook op die manier inzichtelijk te maken. Eveneens leidt het inzichtelijk moeten maken wanneer/hoe baten en lasten in de tijd neerslaan bij verschillende groepen tot onnodige uitbreiding van de verantwoordingslasten.
27	Anoniem	Beoogd is dat er onder het nieuwe pensioenstelsel ook reserve voor operationele risico's komt. Zou er bij het invaren ook vermogen gealloceerd moeten worden naar deze reserve? Dit mede ook omdat operationele risico's niet gefinancierd mogen worden uit solidariteitsreserve en risicodelingsreserves. Door het invaren en transitie naar de nieuwe regeling zijn de operationele risico's hoger dan in een reguliere tijd. Het proces van onderbouwing van de hoogte van de reserve geeft extra focus op de risicobeheersing. Na een succesvolle transitie kan de reserve weer geleidelijk worden afgebouwd naar een normaal niveau behorend bij het profiel van het pensioenfonds.
28	HVG Law	Op pagina 3 is aangegeven dat als het pensioenfonds besluit niet over te gaan tot het invaren, het pensioenfonds het risico van het strategisch beleggingsbeleid zo snel mogelijk terugbrengt naar het eerdere niveau. Momenteel is het bij besluiten tot liquidatie niet toegestaan om aanpassingen in het beleggingsbeleid te maken voordat het besluit tot liquidatie werkelijk is genomen. Waarom mag dat nu wel en wat kunnen de effecten zijn van het terugdraaien?
29	HVG Law	In hoeverre moet bij de onderbouwing van de hoogte van de reserves al rekening worden gehouden met collectieve gebeurtenissen zoals de toekomstige mogelijkheid van beëindiging van de uitvoeringsovereenkomst en de effecten daarvan?
30	HVG Law	De evenwichtigheid van de solidariteitsreserve wordt met name ex ante getoetst op basis van scenario's. Hoe wordt gekeken naar ex post waarborgen? Ook in het licht van ex ante projecties?
31	WTW	Artikel 3 lid 2 bepaalt dat zowel waarderings- als projectiemaatstaven moeten worden toegepast. De definitie van 'waarderingsmaatstaf' doet vermoeden - ook gezien de verwijzing naar risiconeutrale scenariosets - dat hier sprake moet zijn van nettoprofijsanalyses. Wij gaan ervan uit dat deze invulling ervan weliswaar toegestaan maar niet voorgeschreven wordt. Verder geven wij in overweging de term 'marktwaarde' in de definitie te vermijden of te verduidelijken.
32	WTW	Artikel 3 lid 3d heeft betrekking op het te hanteren referentiebeleid ten opzichte waarvan de baten en lasten van de reserve dienen te worden bepaald. Bij de initiële inrichting van het beleid is dat referentiebeleid het beleid waarin wordt aangenomen dat de reserve geen onderdeel van de regeling zou zijn. Die bewoording doet vermoeden dat het beleid voor het overige ongewijzigd mag of zelfs moet worden verondersteld. De toelichting echter stelt dat het fonds een eigen inschatting van de vormgeving van de regeling zonder reserve maakt. Het lijkt ons enerzijds goed het betreffende onderdeel op dit punt te verduidelijken. Anderzijds komt de toelichting ons nogal vrijblijvend voor. Van de bedoelde inschatting zou ons inziens onderbouwd moeten worden dat deze ten minste gelijkwaardig is aan de regeling waarin de reserve eenvoudigweg is weggestreep.

33	WTW	Artikel 3 lid 3d zou er daarnaast naar onze mening niet toe moeten leiden dat een initiële dotatie aan de reserve die als zodanig als evenwichtig verantwoord is in de invaalexercitie nogeens verantwoord moet worden als zijnde evenwichtig voor wat de werking van de solidariteitsreserve betreft. In geval van een initiële dotatie aan de reserve zou de hier gevraagde onderbouwing dan ook onderdeel uit moeten maken van de algehele weging van de evenwichtigheid van de transitie.
34	WTW	Artikel 3 lid 3d schrijft voor dat bij wijziging van beleid met betrekking tot de reserve een vergelijk wordt gemaakt tussen het oorspronkelijke en het nieuwe beleid. De toelichting echter spreekt van 'daarnaast': behalve deze vergelijking zou ook vergeleken moeten worden met de situatie waarin geen sprake is van een reserve. Het woord 'daarnaast' dient naar onze mening te worden geschrapt uit de toelichting.
35	WTW	Overigens, en dat geldt ook (of des te meer) voor diverse andere toepassingen zoals de toetsing van de risicohouding, is het om de evenwichtigheid over een periode van meer dan zestig jaar te beoordelen nodig dat de scenario'sets over een langere horizon dan de huidige zestig jaar worden gepubliceerd.
36	PF	Artikel 3, lid 2, sub d leidt tot onnodige verzwaring uitvoering Alle deelnemersgroepen en leeftijdscohorten uit de risicohouding moeten worden doorgerekend om de evenwichtigheid van de solidariteitsreserve aan te tonen. De vereiste verantwoording gaat verder dan de wettelijke eisen aan de reserve. Aan de hand van de vul- en de uitdeelregels is eenvoudig in te zien bij wie de lasten en de baten van de reserve neerslaan. Een kwalitatieve analyse of een beperkt aantal reguliere ALM-maatmensen en een aantal maatmensen met bijzondere dienstverbanden maakt voldoende inzichtelijk dat aan de wettelijke eisen is voldaan. > Wij bepleiten dat de regeling pensioenfondsen meer ruimte biedt voor het aantonen van de evenwichtigheid.
37	PF	Artikel 3, lid 3, sub f leidt tot verzwaring uitvoering en beperkt bestuurlijke ruimte Een kwantitatieve analyse voor groepen en tijdstip van neerslaan, leidt tot een forse uitbreiding van de verantwoordingslasten en wordt niet vereist in de wet. > Kan DNB bevestigen dat het voldoende is om kwalitatief inzichtelijk te maken, wanneer baten en lasten in de tijd neerslaan bij verschillende groepen aan de hand van de doelen van de reserve?
38	PF	Pagina 5 Validering model voor de bepaling van de baten en lasten Het model voor de bepaling van de baten en lasten moet gevalideerd zijn. Volgens de toelichting kunnen bijvoorbeeld interne controlefuncties de validatie verrichten. Bij gebruik van een model van een extern ingehuurde partij ligt dit minder voor de hand. > Kan DNB bevestigen dat het voldoende is dat de externe partij de validatie kenbaar maakt aan het pensioenfonds?
39	PF	Pagina 5: toelichting op artikel 3, lid 3 sub e In de toelichting op artikel 3, lid 3, sub e wordt gesproken over de actuele hoogte van de reserve, maar die is ten tijde van de opdrachtaanvaarding en het opstellen van het implementatieplan nog niet bekend. Zelfs bij het vaststellen van de ABTN in het jaar voorafgaand aan implementatie is deze niet bekend. > Kan DNB toelichten hoe, voorafgaand aan de invaardatum, aan de voorschriften in deze regeling kan worden voldaan of welke elementen daarbij nog mogen ontbreken?
40	PF	Laatste alinea pagina 5 en bovenaan pagina 6: "Ook het moment in de tijd waarop baten en lasten zich voordoen kan voor de pensioenuitvoerder een overweging zijn bij de evenwichtige inrichting . . . materialiseren. De mogelijkheid dat de continue werking van de reserve in de toekomst wordt onderbroken speelt hierbij een rol. Bijvoorbeeld door individuele gebeurtenissen . . . ". Toetsing of individuele gebeurtenissen - zoals een waardeoverdracht - ertoe kunnen leiden dat iemand bijdraagt aan de reserve, maar er niet van profiteert, is niet passend en gaat veel verder dan de wetgever bedoeld heeft. De reserve beoogt immers om risicodeling of solidariteit tussen generaties mogelijk te maken en daarbij hoeven baten en lasten niet samen te vallen in de tijd of terecht te komen bij dezelfde personen. Bovendien is waardeoverdracht een vrije keuze en is er wellicht profijt van de reserve in de nieuwe regeling. > Wij bepleiten om de vereiste verantwoording aan te passen, opdat deze aansluit bij de bedoeling van de wetgever.

3. Guidance overbruggingsplan

3a Factsheet overbruggingsplan pensioenfondsen

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
41	VCP	<p>Het concept met de beleidsuitingen over het overbruggingsplan leidt bij de VCP tot de volgende inbreng. Introductie Gedurende de ontwikkeling van de WTP zijn er voorwaarden ontwikkeld om gebruik te mogen maken van het transitie FTK (verder tFTK). Naast de intentie tot invaren, is dat het indienen van het overbruggingsplan. De tijdpunten die zijn vastgesteld voor het overbruggingsplan, zijn afgeleid van de tijdlijnen voor een herstelplan (dat bij gebruik van het tFTK niet ingediend hoeft te worden).</p> <p>Tijdens de ontwikkeling van de WTP was de economische werkelijkheid dat fondsen het tFTK zouden gebruiken bij dekkingsgraden tussen de 105% en VEV/TBI-grenzen, waarbij VEV en TBI niet zo ver van elkaar af lagen. De denkrichting dat het overbruggingsplan het herstelplan vervangt, was in deze situatie niet onlogisch.</p> <p>De huidige situatie is dat de (beleids-)dekkingsgraden van fondsen wat hoger liggen, maar ook dat de TBI-grenzen structureel veel hoger liggen dan de VEV-grenzen. Hierbij is de logica dat het overbruggingsplan het herstelplan vervangt een stuk minder relevant.</p> <p>Er zijn dus fondsen die geen herstelplan schrijven, maar die straks wel een overbruggingsplan moeten schrijven. Het overbruggingsplan is adviesplichtig bij het VO.</p> <p>Aandachtspunt</p> <p>Het is vreemd dat een eventueel indexatiemoment (bij veel fondsen in Q4) niet goed aansluit bij de inlevertermijnen van het overbruggingsplan. Hierdoor is er geen koppeling tussen de herverdelingeffecten als gevolg van het indexatiebesluit en het overbruggingsplan. Het pensioenfondsbestuur kan de indexatie toekennen zonder VO-advies, maar vraagt wel het VO om advies over de evenwichtigheidseffecten van diezelfde indexatie. Dat is vreemd.</p> <p>Het VO kan geen invloed meer uitoefenen op een overbruggingsplan als het van mening is dat de extra indexatie onder het tFTK niet evenwichtig is. De uiterste tijdsmomenten voor het overbruggingsplan liggen vast in artikel 150q van de PW, daar kan DNB niets meer aan veranderen.</p> <p>Aanbeveling/oplossingsrichtingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> •DNB kan fondsen de mogelijkheid geven om ook ruim voor de uiterste datum een overbruggingsplan te schrijven (dat beter aansluit bij het indexatiebesluit moment). Daar moeten dan wel de datasets voor beschikbaar zijn. •DNB kan fondsen ontheffing geven van het schrijven van een overbruggingsplan als zij uit herstel zijn.
42	Ortec	De wet schrijft voor dat het eerste overbruggingsplan al op 1 september 2023 ingediend moet zijn. Met een invoering van de wet per 1 juli zijn de tijdlijnen zeer kort, ook i.v.m. de vakantieperiode, waarin besturen veelal minder vergaderen en rekening houdend met het advies- of goedkeuringsrecht van het VO of BO. Wij hopen dat DNB coulant zal zijn in het handhaven van deze deadline. Nog liever zien wij dat de datum van 1 september wordt aangepast.
43	Ortec	De commissie parameters spreekt daarnaast van 100.000 scenario's. Dit wordt genoemd in het kader van VBA waardering. Is DNB voornemens voor (netto profijt) analyses een minimaal aantal scenario's voor te schrijven? Het rekenen met 100.000 scenario's leidt tot (grote) problemen met rekentijd en geheugengebruik, aangezien dit (waarschijnlijk) ook nog eens voor meer dan 60 jaar moet gebeuren. Uiteindelijk zal dit ook leiden tot hogere kosten voor pensioenfondsen en spanning op processen in de besluitvorming.
44	Ortec	Zijn alle Q&A's die in de notitie voorkomen nu ook uitgewerkt? oQA UFR en Rentebeleid oFactsheet transitie beleggingsbeleid: is dit "aanpassing risicoprofiel van het strategisch beleggingsbeleid gedurende de transitie"? oQ&A Wanneer zijn de netto profijt effecten voldoende granulaair vastgesteld? oFactsheet Netto Profijt=> wordt hiermee bedoeld: "factsheet berekening transitie effecten en toepassing vba rekenmethodiek (?)"
45	TKP	Het overbruggingsplan dient in het jaar 2023 uiterlijk 1 september te worden ingediend. Gezien alle onderliggende berekeningen maar ook het gehele bestuurlijk traject dat doorlopen moet worden (in de zomer?) lijkt dit voor een aantal klanten een onrealistische planning.

46	TKP	Pagina 2, punt 4: Is het mogelijk om te concretiseren hoe het pensioenfonds dient te onderbouwen hoe zal worden voldaan aan het mvev en het vev indien het fonds niet meer gebruik maakt van de regeling voor het overbruggingsplan? Is dit conform voorschriften herstelplan? Dit lijkt namelijk dubbel werk gezien het overbruggingsplan het herstelplan vervangt.
47	TKP	Pagina 3: Is het ook mogelijk om de slablonen en toelichting op een openbare omgeving te tonen in plaats van op Mijn DNB?
48	TKP	Pagina 4: Netto profijt. Over welke periode dient de netto profijt berekening te worden uitgevoerd? en vergelijken we dan volledige horizon huidig ftk met transitie ftk tot verwachte datum invaren en verder huidig ftk? De linkjes naar de Q&A en Factsheet netto profijt werken nog niet, maar wellicht worden deze vragen daar beantwoord.
49	KPS	<p>Aandachtspunt: Gedurende de ontwikkeling van de WTP zijn er voorwaarden ontwikkeld om gebruik te kunnen maken van het transitie FTK. Naast de intentie tot invaren, is dat het indienen van het overbruggingsplan. De tijdpunten die zijn vastgesteld voor het overbruggingsplan zijn afgeleid van de tijdlijnen voor een herstelplan (dat bij gebruik van het tFTK niet ingediend hoeft te worden).</p> <p>Tijdens de ontwikkeling van de WTP was de economische werkelijkheid dat fondsen het tFTK zouden gebruiken bij dekkingsgraden tussen de 105 en VEV/TBI, waarbij VEV en TBI niet zo ver van elkaar af lagen. De denkrichting dat het overbruggingsplan het herstelplan vervangt, was in deze situatie niet onlogisch.</p> <p>De huidige situatie is dat de (beleids)dekkingsgraden van fondsen wat hoger liggen, maar ook dat de TBI grenzen structureel veel hoger liggen dan de VEV grenzen. Hierbij is de logica dat het overbruggingsplan het herstelplan vervangt een stuk minder relevant.</p> <p>Er zijn dus fondsen die geen herstelplan schrijven, maar die straks wel een overbruggingsplan moeten schrijven. Het overbruggingsplan is adviesplichtig bij het VO.</p> <p>Het is bijzonder dat een eventueel indexatiemoment (bij veel fondsen in Q4) niet goed aansluit bij de inlever termijnen van het overbruggingsplan. Hierdoor is er geen koppeling tussen de herverdelingseffecten als gevolg van het indexatiebesluit en het overbruggingsplan. Het pensioenfondsbestuur kan de indexatie toekennen zonder VO-advies, maar vraagt wel VO om advies over de evenwichtigheidseffecten van diezelfde indexatie. Dat punt verdient zeker de aandacht.</p> <p>Het VO kan geen invloed meer uitoefenen op een overbruggingsplan als zij van mening is dat de extra indexatie onder het tFTK niet evenwichtig is.</p> <p>De uiterste tijdstipmomenten voor het overbruggingsplan liggen vast in artikel 150q van de PW, daar kan DNB niets aan veranderen.</p> <p>Aanbevelingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • DNB kan fondsen de mogelijkheid geven om ook ruim voor de uiterste datum een overbruggingsplan te schrijven (dat beter aansluit bij het indexatiebesluit moment). Daarvoor dienen dan wel de datasets beschikbaar te zijn. • DNB kan fondsen ontheffing geven van het schrijven van een overbruggingsplan als zij uit herstel zijn.
50	HVG Law	Een overbruggingsplan moet voor het jaar 2023 uiterlijk 1 september worden ingediend bij DNB. Is dit haalbaar met een inwerkingtreding van de WTP per 1 juli 2023?
51	WTW	Omdat fondsen om op 1 september een overbruggingsplan in te dienen zeer vroegtijdig een aanvang zullen willen maken met de daartoe benodigde analyses verzoeken wij DNB, ongetwijfeld ten overvloede, de daartoe benodigde scenariosets vroegtijdig (dat wil zeggen voordat deze formeel van toepassing zullen zijn) te publiceren.
52	WTW	Op grond van Pw artikel 150q lid 4 en 7 wordt bepaald dat de eerste termijn van een korting die volgt uit een overbruggingsplan wordt doorgevoerd in het jaar van indiening. Wij wijzen erop dat dat gegeven de reactietermijn van DNB en de aankondigingstermijn voor kortingen die de wet bepaalt in 2023 in de regel niet haalbaar zal zijn.
53	WTW	De definitie van het begrip invaardekkingsgraad die hier wordt gehanteerd wijkt (wat ons betreft in positieve zin) af van hetgeen wordt beschreven in de laatste publieke versie van het Besluit toekomst pensioenen. Daarin is de invaardekkingsgraad die dekkingsgraad waarbij aan alle doelstellingen van sociale partners kan worden voldaan, terwijl in de hier gehanteerde definitie een lagere eis worden gesteld: als en voor zover de transitie evenwichtig kan zijn zonder dat aan al die doelstellingen is voldaan, volstaat een dekkingsgraad waarbij dat het geval is. Het verschil tussen beide is fundamenteel. De hier gehanteerde definitie kan bijvoorbeeld voorkomen dat fondsen worden genoodzaakt rechten en aanspraken te verlagen vanwege doelstellingen die zij niet redelijk of noodzakelijk achten, en waarvan ook sociale partners mogelijk (als onderdeel van de voorrangregels) hebben geoordeeld dat ze losgelaten kunnen worden.

54	WTW	Met betrekking tot nettoprofijt lijkt het ons goed nog in te gaan op de bepaling uit Besluit PW artikel 46c lid 3a, waarin wordt bepaald dat de ABTN van 30 juni 2022 het uitgangspunt moet vormen. Wij hebben er eerder (in onze consultatiereactie inzake het Besluit toekomst pensioenen) op gewezen dat deze bepaling naar onze mening nodeloos rigide is; het zouden slechts die wijzigingen die in het kader van en met het oog op de transitie naar het nieuwe stelsel worden doorgevoerd die in de doorrekening van de 'huidige' regeling buiten beschouwing blijven. Wijzigingen in de ABTN die moeten worden gezien als beleidsactualisering binnen het FTK zouden wel degelijk als zodanig in aanmerking genomen moeten kunnen worden.
55	PF	Invaardekkingsgraad in de periode na indienen implementatieplan (Art 150q, lid 6 en lid 7 Pw) 15) "In de overbruggingsplannen die worden ingediend nadat het pensioenfonds het implementatieplan heeft ingediend werkt het pensioenfonds onderbouwd uit hoe het zal komen tot een specifieke invaardekkingsgraad voor het pensioenfonds." ➤ Wij bepleiten om te verduidelijken dat de invaardekkingsgraad een minimum is en dat het fonds geen maatregelen hoeft te nemen als de dekkingsgraad volgens het deterministische sjabloon daarboven zal uitkomen.
56	PF	Pagina 3: Transitie beleggingsbeleid: een fonds kan na indiening van het implementatieplan besluiten om vooruitlopend op het nieuwe stelsel het beleggingsbeleid aan te passen. ➤ Kan DNB aangeven met welk beleggingsbeleid het fonds moet rekenen in de vergelijking van UPO voor versus na transitie, als dat beleid vooruitlopend op het nieuwe stelsel is aangepast?
57	PF	Netto profijt (Art 150p, lid 4 Pw en Art 46e, lid 2, Besluit Pw en Wvb) 17) "Het netto profijt effect van het transitie-FTK, wordt berekend door het netto profijt van het ongewijzigd voortzetten van de pensioenovereenkomst dan wel beroepspensioenregeling af te zetten tegen het netto profijt dat ontstaat door het indienen van een overbruggingsplan." ➤ Wij bepleiten om 'Indienen van een overbruggingsplan' te vervangen door 'gebruik van het transitie-FTK'. ➤ Kan DNB toelichten dat gerekend wordt met de gebruikelijke FTK-regels bij de bepaling van de effecten van het transitie-FTK voor de jaren na de beoogde transitie in het basispad en in de variant, , als de invulling van het nieuwe contract en de transitie nog onduidelijk is en er nog geen implementatieplan is vastgesteld?
58	PF	"Deze netto profijt effecten moeten voldoende granulaair worden vastgesteld (art 46e, lid 8 Besluit uitvoering Pw en Wvb)." ➤ Kan DNB toelichten wat wordt bedoeld met "voldoende granulaair"? ➤ En klopt het dat de link naar de Q&A nog ontbreekt?

3b Q&A Wanneer is een overbruggingsplan haalbaar en concreet?

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

59	TKP	In het 1e overbruggingsplan staat een invaardekkingsgraad die het fonds verwacht nodig te hebben. Het fonds moet ook die invaardekkingsgraad onderbouwen (waarbij deze onderbouwing nog niet volledig gebaseerd kan zijn op gemaakte afspraken). Welke eisen worden er gesteld aan deze onderbouwing?
60	WTW	In de toelichting bij de eerste vraag wordt gesteld dat fondsen ook wanneer zij nog geen implementatieplan hebben ingediend moeten onderbouwen hoe de invaardekkingsgraad is vastgesteld, 'waarbij die onderbouwing nog niet (volledig) gebaseerd kan zijn op de afspraken over de wijziging van de pensioenovereenkomst en implementatie'. Hoewel ons dat verstandig lijkt is dat strikter dan hetgeen PW 150q lid 5 bepaalt - daar staat dat in dat geval van een invaardekkingsgraad van 95% wordt uitgegaan.
61	PF	Pagina 5: "Als het pensioenfonds nog geen implementatieplan heeft ingediend zal nog niet vaststaan welke specifieke invaardekkingsgraad het pensioenfonds nodig heeft. In het overbruggingsplan staat dan wel een invaardekkingsgraad die het pensioenfonds verwacht nodig te hebben ten tijde van het invaren. Het pensioenfonds moet ook van die invaardekkingsgraad onderbouwen hoe die is vastgesteld, waarbij die onderbouwing nog niet (volledig) gebaseerd kan zijn op de afspraken over de wijziging van de pensioenovereenkomst en compensatie." Het fonds kan geen onderbouwde inschatting maken van de benodigde dekkingsgraad bij invaren, als de sociale partners nog bezig zijn met de contractkeuze en de gewenste omvang van de reserve of de compensatie. ➤ Kan DNB bevestigen dat in deze situatie mag worden gerekend met de generieke invaardekkingsgraad van 95%, conform artikel 150q lid 5 Pw?

3c **Q&A Moet een pensioenfonds bij het indienen van een overbruggingsplan rekening houden met de per 1 januari 2023 aangepaste ultimate forward rate (UFR)-methode?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

62	TKP	Er wordt benoemd dat de nieuwe parameters in werking treden per datum van inwerkingtreding van de wtp. Wat betekent dit concreet voor de te hanteren parameters in het overbruggingsplan dat 1-9-2023 moet worden ingediend?
----	-----	--

4. Guidance Risicohouding

4a Factsheet: Risicohouding

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
63	Ortec	<p>Impact van het niet meer passen van risicoblootstelling bij risicohouding. Er staat op pagina 3 bij fase d: "De pensioenuitvoerder die verantwoordelijk is voor de beleggingen toetst op grond van artikel 14d Besluit uitvoering Pw en Wvb periodiek – minimaal jaarlijks – op basis van een scenarioanalyse of het beleggingsbeleid of de toedelingsregels (bij een solidaire premieregeling) passend zijn bij de vastgestelde risicohouding. De pensioenuitvoerder past het beleggingsbeleid en de toedelingsregels aan als dat niet het geval is"</p> <p>--> Mag als maatregel ook de spreidingsperiode aangepast worden?</p> <p>--> De huidige HBT eisen zijn minder streng: fondsen moet vooral met sociale partners communiceren, en kunnen besluiten een afwijking van de risicohouding te accepteren of te besluiten nieuwe grenzen vaststellen. Nu is vooral opgenomen dat het beleid en de toedelingsregels aangepast moeten worden. Wij denken dat ook een aanpassing van de risicohouding tot de mogelijkheden moet behoren.</p>
64	Ortec	<p>De tekst beschrijft een chronologische volgorde van eerst het risicopreferentieonderzoek (RPO) uitvoeren, daarna de kwantitatieve risicohouding vaststellen en dan de toetsing van het beleid aan de risicohouding.</p> <p>In de praktijk zal dit meer een iteratief proces zijn, en wordt wellicht de kwantitatieve risicohouding pas na het vaststellen van het beleid vastgesteld. Een RPO zal niet direct, met of zonder wetenschappelijke inzichten, vertaald kunnen worden in de wettelijke risicomaatstaven.</p> <p>In de praktijk zal het RPO, samen met de wettelijke inzichten input zijn voor ALM-analyses, waarin verschillende beleidsinvullingen van reserves, spreidingsperiodes, en binnen het SPR: collectieve mix en verdeelregels onderzocht worden. Daarna zal er een beleid gekozen worden. Hierbij zullen de inzichten uit het RPO worden meegewogen. Daarnaast zullen deze analyses veelal op eigen ALM scenariosets worden uitgevoerd. Deze kennen andere karakteristieken dan de uniforme scenariosets. Risico- en returnmaatstaven zijn hierdoor niet direct bruikbaar in een eigen ALM set.</p> <p>Tenslotte zal het gekozen beleid worden doorgerekend onder de uniforme scenarioset, en zal het bestuur samen een voorstel doen voor restricties m.b.t. de wettelijke maatstaven.</p> <p>--> De door de concept beleidsuiting voorgestelde chronologische volgorde van het doorlopen van het proces van RPO, via eerst het vaststellen van risicomaatstaven, en daarna het vaststellen van het beleid sluit naar ons idee niet aan bij hoe dit in de praktijk zal gaan.</p>
65	Ortec	<p>Er staat: "Op grond van sectie 2.1 in de Nota van Toelichting bij het Besluit toekomst pensioenen weegt de pensioenuitvoerder bij de vaststelling van de risicohouding het risico dat kan worden genomen (op basis van onder meer deelnemerskenmerken en wetenschappelijke inzichten) tenminste even zwaar als het risico dat deelnemers willen nemen."</p> <p>Wij onderschrijven het belang van zowel het meenemen van het willen als het kunnen lopen van risico. Echter naar ons idee wordt in de wijze waarop de risicopreferentie wordt uitgevraagd het willen en kunnen niet onafhankelijk uitgevraagd. Immers als deelnemers een pallet aan keuzes voorgelegd wordt, is niet eenduidig te achterhalen of de keuze gemaakt wordt vanuit het wel of niet willen nemen van risico, of dat de deelnemer hierin ook het kunnen nemen van risico in meeweegt. De bedragen zijn veelal aangepast aan de persoonlijke situatie, waarmee uitkomsten in slecht weer zowel vanuit het niet kunnen als het niet willen opvangen van zulke inkomensniveaus kan worden gereageerd.</p> <p>Vraag: Hoe kan dan vastgesteld worden dat het kunnen nemen ten minste even zwaar wordt meegewogen, als je deze onderdelen niet echt onafhankelijk kunt bepalen?</p>
66	TKP	<p>Bij een collectieve uitkeringsfase krijgen alle pensioengerechtigde deelnemers dezelfde mate van risico en bijvoorbeeld ook dezelfde risicomaatstaf (volgens de huidige definitie). Dat lijkt niet verenigbaar met de aanname dat een cohort in principe maximaal 5 jaar beslaat. De 90-jarige en 70-jarige gepensioneerde zitten immers beide in hetzelfde cohort, en mogelijk zelfs de 20-jarige wees. Kan verduidelijkt worden of een cohort voor alle pensioengerechtigden (met een omvang van 30 of zelfs 80 geboortejaren) in het belang van deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden of pensioengerechtigden is of kan zijn als dat tot doel heeft gelijke aanpassingen te realiseren van de uitkeringshoogte van ingegane pensioenen?</p>

67	TKP	<p>Bij elk van de drie fases is een scenarioset nodig om maatstaven te berekenen. Bij fase 2 (vaststellen risicohouding) en fase 4 (toetsing) dient dit expliciet de uniforme (DNB) scenario set zijn. Voor het vaststellen van het beleggingsbeleid (o.b.v. risicohouding, fase 3) mag een uitvoerder geen gebruik maken van deze uniforme scenario set. Ten aanzien van het relatieve risico/rendement van aandelen en/of de ontwikkelingen van de rente kunnen de twee sets aanzienlijk verschillen. In mijn ervaring kan het verschil tussen een uniforme set en een set van een Rotterdams ALM-specialist verschil zelfs leiden in een factor 2-3 (!) ten aanzien van de risicomaatstaf. Dit zorgt ervoor dat het beleid niet (volledig) consistent kan zijn: wat het beste zal passen bij de eigen scenarioset van de uitvoerder, zal niet het beste passen bij de uniforme scenario's, en andersom. Voor een consistent beleid moet bij fases 2 t/m 4 een en dezelfde set worden gebruikt. Is het toegestaan om één eigen scenarioset te gebruiken voor fases 2, 3 & 4, mits dit a priori wordt gedeeld met DNB?</p> <p>Zonee, is het mogelijk om op basis van een uniforme scenarioset het beleggingsbeleid te bepalen ten aanzien van de verdeling zakelijke waarden en (afdekking) renterisico, en een eigen scenarioset voor de allocatie naar meer gedetailleerde beleggingscategorieën?</p>
68	TKP	<p>Een verandering in de uniforme set kan grote gevolgen hebben voor de resulterende risicomaatstaven. Dit zagen we bijvoorbeeld bij de meest recente set (2023Q1), maar ook bij eerdere wijzigingen. Een uitvoerder die met zijn beleggingsbeleid precies aansluit bij de risicohouding van zijn deelnemers, kan door een wijziging van parameters die ten grondslag liggen aan de uniforme set (anders dan wijzigingen in de rente) opeens de grenzen blijken te overschrijden bij de toetsing en moet dan binnen afzienbare tijd concrete stappen [ondernemen] om het beleggingsbeleid zodanig aan te passen dat er geen sprake meer is van een overschrijding. Ook zal er tijd zitten tussen de verschillende fases, waardoor consistente aansluiting tussen de fases niet mogelijk is.</p> <p>Is het mogelijk om voor fases 2, 3 & 4 één en dezelfde uniforme scenarioset (van één kwartaal) te gebruiken, mits dit a priori wordt gedeeld met DNB?</p> <p>Zonee, is het mogelijk om een scenarioset te gebruiken waar de onderliggende parameters anders dan de renterijstructuur niet zijn veranderd?</p>
69	TKP	<p>Op pagina 3 staat:</p> <p>Bij het vaststellen van de risicohouding wordt voor ieder (leeftijd)cohort rekening gehouden met de duur van de periode tot aan de pensioendatum, waarbij het beleggingsrisico kleiner wordt naarmate de pensioendatum nadert.</p> <p>Het lijkt me dat een gelijk beleggingsrisico wel is toegestaan, bijvoorbeeld als de lifecycle/verdeelregels binnen een toedelingscohort vlak zijn en/of als de exposure maximaal is (100% of 150%). Moet dit niet zijn: "waarbij het beleggingsrisico kleiner wordt of gelijk blijft naarmate de pensioendatum nadert"</p>
70	SPMS	<p>- Indien een pensioenfonds de jaarlijkse toetsing op grond van art. 14d Besluit uitvoering Pw en Wvb niet doorstaat, past het pensioenfonds zijn beleggingsbeleid en de toedeelregels aan – aldus de beleidsuiting. Waarom is een aanpassing van de andere beleidsinstrumenten niet mogelijk? De risicohouding ziet immers niet enkel op het beleggingsbeleid en de toedeelregels, maar om de samenhang van alle beleidsinstrumenten: de financiële opzet.</p>
71	SPMS	<p>- Een pensioenfonds draagt na overleg met (onder meer) het verantwoordingsorgaan zorg voor het vastleggen van de risicohouding. Het is onduidelijk hoe dit overleg kwalificeert. Gaat het om een informatieverplichting, adviesrecht of moet overeenstemming zijn met het verantwoordingsorgaan over de risicohouding?</p>
72	PME	<p>Wij merken op dat een aanpassing van het beleggingsbeleid en de toedelingsregels niet altijd de oplossing is. Soms zal inzet van andere beleidsinstrumenten, zoals het aanpassen van de spreidingsperiode of het projectrendement voldoende zijn. Wij vragen DNB te verduidelijken dat deze beleidsinstrumenten ook ingezet mogen worden. Daarnaast zijn wij van mening dat ook een aanpassing van de risicohouding zelf tot de mogelijkheden kan behoren.</p>
73	PME	<p>Gebruik van de URM-scenario-set bij totstandkoming en jaarlijkse toetsing van het beleggingsbeleid en de toedelingsregels leidt tot verschillen en tot ongewenste en onnodige aanpassingen van beleid</p> <p>De URM scenario-set gaat uit van uitsluitend aandelen, terwijl de feitelijke portefeuille van het fonds gediversifieerd is met meer beleggingscategorieën. Dit kan significant effecten hebben op de uitkomst van de verwachtingswaarde en risicomaatstaven</p>
74	PME	<p>Het fonds voert – minimaal jaarlijks – een toets uit of het beleggingsbeleid of de toedelingsregels passend zijn bij de vastgestelde risicohouding. Dit doet het fonds op basis van de URM scenario-set.</p> <p>Fondsen beleggen veel meer gespreid dan alleen in aandelen. Het fonds zal de rendementen jaarlijks toedelen op basis van de feitelijke gediversifieerde portefeuillesamenstelling. Het is niet passend om bij de jaarlijkse toets dezelfde toedelingsregels toe te passen op een returnportefeuille met daarin uitsluitend aandelen.</p>

75	PME	DNB publiceert periodiek een nieuwe URM set. Een geactualiseerde URM scenario-set kan ervoor zorgen dat de verwachtingswaarde en risicomaatstaven niet meer passend zijn. Dit zou er zelfs toe kunnen leiden dat het fonds het beleggingsbeleid en de toedelingsregels moet aanpassen na publicatie van een nieuwe URM set.
76	PME	Wij vinden daarom dat er bij de totstandkoming van het beleggingsbeleid en bij de jaarlijkse toetsing een gepaste vertaling plaats moeten kunnen vinden van de feitelijke beleggingssamenstelling en equivalente toedelingsregels om recht te doen aan de gediversifieerde beleggingssamenstelling. Wij vragen DNB daarom hoe zij de consistentie met de gediversifieerde portefeuille van het fonds waarborgen en voorkomen wordt dat uitkomsten uit de toets op basis van de URM scenario-set tot ongewenste en onnodige aanpassingen leidt in het beleggingsbeleid dan wel de toedelingsregels.
77	PME	Kan een eigen scenarioset een rol spelen in de totstandkoming van het beleggingsbeleid en toedelingsregels?
78	PME	Tot slot merken wij op dat in de factsheet risicohouding staat: <i>“De pensioenuitvoerder die verantwoordelijk is voor de beleggingen toetst op grond van artikel 14d Besluit uitvoering Pw en Wvb periodiek - minimaal jaarlijks - op basis van een scenarioanalyse of het beleggingsbeleid of de toedelingsregels (bij een solidaire premieregeling) passend zijn bij de vastgestelde risicohouding. De pensioenuitvoerder past het <u>beleggingsbeleid en de toedelingsregels</u> aan als dat niet het geval is”</i> .
79	PME	Wij zijn het met de Pensioenfederatie eens dat aanpassing van het beleggingsbeleid en de toedelingsregels niet altijd de oplossing is. Soms zal inzet van andere beleidsinstrumenten, zoals het aanpassen van de spreidingsperiode of het projectierendement voldoende zijn. Daarnaast zijn wij van mening dat ook een aanpassing van de risicohouding zelf tot de mogelijkheden kan behoren. Wij vragen DNB te verduidelijken dat deze beleidsinstrumenten ook ingezet mogen worden.
80	HVG Law	Het bestuur van een pensioenfonds draagt na overleg met de organen van het pensioenfonds zorg voor de vastlegging van de risicohouding van het pensioenfonds. Een verzekeraar of premiepensioeninstelling streeft ernaar van de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden of hun vertegenwoordigers zoveel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen over de risicohouding. Waarom wordt er onderscheid gemaakt tussen pensioenfondsen en ppi's en verzekeraars en geldt voor die laatsten een lichter regime?
81	HVG Law	1. Pagina 2: Het zou helpen als DNB kan toelichten wat wordt bedoeld met “[...] de vaststelling van de uitvraag voor het risicopreferentie-onderzoek [...]” (Concept) lagere regelgeving is hier niet duidelijk over.
82	HVG Law	2. Pagina 2: “De inrichting van het risicopreferentie-onderzoek is zodanig dat naar verwachting voor ieder (leeftijds)cohort voldoende representatieve individuele uitkomsten opgehaald worden.” a. Het zou helpen als DNB kan toelichten hoe het beoordeeld of het risicopreferentie-onderzoek naar verwachting voldoende response oplevert.
83	HVG Law	3. Pagina 3: Bij uitbreiding van (leeftijds)cohorten met meer dan vijf geboortejaren dient dit te worden onderbouwd op basis van “[...] het risicopreferentie-onderzoek, de deelnemerskenmerken en wetenschappelijke inzichten.” a. Beter lijkt mij: “en/of” in plaats van “en”. i. Deze opmerking hadden we eigenlijk moeten maken bij de concept lagere regelgeving. ii. Hoe zou, bijvoorbeeld, een pensioenfonds vanuit al deze drie invalshoeken kunnen beargumenteren dat het om kostentechnische redenen grote(re) cohorten hanteert?
84	WTW	Bij fase a wordt (conform de teksten in het concept besluit) ogenschijnlijk tamelijk dwingend voorgeschreven dat in de vaststelling van de uitvraag rekening wordt gehouden met de mate waarin een groep beleggingsrisico's kan dragen. Hoewel wij uiteraard onderschrijven dat risicodraagvlak een medebepalende component is in het te bepalen risicoprofiel, hangt het naar onze mening van de opzet van een risicopreferentieonderzoek af of het nodig en logisch is daarmee al in de uitvraag rekening te houden.

85	PF	De vier 'fasen' die onderscheiden worden bij het vaststellen van de risicohouding en het beleggingsbeleid suggereren een chronologische volgorde, terwijl dit in de praktijk een iteratief proces is. Voor de bepaling van realistische toekomstige pensioenen ten behoeve van de uitvraag van risicopreferenties worden mogelijk al verschillende beleggingsmixen en toedelingsregels gesimuleerd met een ALM-model. Het vastleggen van de grenzen voor de drie risicomaatstaven gebeurt wellicht pas na een (eventueel voorlopige) invulling van het beleggingsbeleid en de toedelingsregels. Als de grenzen eerst worden vastgesteld en te ambitieus worden gekozen (een hoog en stabiel pensioen met weinig risico), is er mogelijk geen beleggingsbeleid te vinden dat hieraan voldoet. In de praktijk zal het risicopreferentieonderzoek, samen met de wetenschappelijke inzichten, input zijn voor ALM-analyses, waarin verschillende invullingen van het beleggingsbeleid (en toedeelregels binnen SPR), de reserves en spreidingsperiodes worden onderzocht. Deze analyses zullen veelal op eigen ALM-sets worden uitgevoerd, met andere karakteristieken dan de URM-set. De grenzen voor de drie risicomaatstaven die aansluiten bij de karakteristieken van de URM-set worden mogelijk pas later in het proces vastgesteld door het bestuur. > Wij stellen voor om dit iteratieve proces te benoemen.
86	PF	Fase b: vaststelling van de risicohouding (artikelen 14t en 14u Besluit uitvoering Pw en Wvb) 21) Pagina 3: "De pensioenuitvoerder onderbouwt hoe en in welke mate deze elementen hebben bijgedragen aan de risicohouding." > Kan DNB bevestigen en in deze Q&A opnemen dat met "in welke mate" niet om een getalsmatige verhouding wordt gevraagd?
87	PF	Fase d: de jaarlijkse toetsing van de risicoblootstelling aan de risicohouding 22) Pagina 3: "De pensioenuitvoerder die verantwoordelijk is voor de beleggingen toetst op grond van artikel 14d Besluit uitvoering Pw en Wvb periodiek - minimaal jaarlijks - op basis van een scenarioanalyse of het beleggingsbeleid of de toedelingsregels (bij een solidaire premiereregeling) passend zijn bij de vastgestelde risicohouding. De pensioenuitvoerder past het beleggingsbeleid en de toedelingsregels aan als dat niet het geval is." Pagina 7: "Op basis van artikel 14d Besluit uitvoering Pw en Wvb toetst de pensioenuitvoerder die verantwoordelijk is voor de beleggingen jaarlijks op basis van een scenarioanalyse (hier ook URM-projectiemethode genoemd) of het beleggingsbeleid en de toedelingsregels (ingeval van de solidaire premiereregeling) passend zijn bij de vastgestelde risicohouding en past het beleggingsbeleid aan als dat niet het geval is." Een aanpassing van het beleggingsbeleid en/of de toedelingsregels biedt soms geen soelaas. Een aanpassing van de scenario's (bijvoorbeeld door verlaging van het verwacht rendement op aandelen door de Commissie Parameters) kan ertoe leiden dat er geen beleggingsbeleid mogelijk is dat voldoet aan de rendements- en risicomaatstaf. Een aanpassing van de risicohouding is dan onvermijdelijk. Soms zal inzet van andere beleidsinstrumenten, zoals de vul- en onttrekregels van de reserve, het spreiden van schokken of het projectierendement voldoende zijn. > Wij stellen voor om aanpassing van de risicohouding of inzet van andere beleidsinstrumenten ook als mogelijkheid te benoemen.

4b **Q&A Waaraan moet de onderbouwing van de risicohouding tenminste voldoen?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

88	Dhr. Schevers	U schrijft te vrijblijvend over de risicohouidhouding: die op collectief niveau per (leeftijds)cohort wordt vastgesteld, dient voldoende recht te doen aan de individuele risicopreferenties. Om dit te borgen kan een pensioenuitvoerder verschillende deelnemersgroepen definiëren met elk hun eigen risicohouding." Hierbij dient u sterker mee te nemen het thema verantwoording van "rechtvaardige compensatie" richting "de middengroep" die relatief het meeste last heeft van een relatief korte beleggingstermijn. Dit omdat de huidige rechten van het gegarandeerde aan te kopen pensioen verloren worden omdat invaren geen individuele keuze meer is en bezwaar niet mogelijk is. Jongeren hebben een lange beleggingstermijn en ouderen houden de opgebouwde rechten.
----	---------------	---

89	TKP	<p>Op pagina 3 & 5 staat: Een (leeftijds)cohort heeft in beginsel een maximale omvang van vijf geboortejaren. In afwijking hiervan kan een (leeftijds)cohort betrekking hebben op een groter aantal geboortejaren als de pensioenuitvoerder op basis van het risicopreferentie-onderzoek, de deelnemerskenmerken en wetenschappelijke inzichten onderbouwt dat dit in het belang is van de deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden of pensioengerechtigden.</p> <p>Ook de cohortgrootte dient expliciet te worden onderbouwd. Deze is niet per definitie gelijk aan de cohortgrootte die is gebruikt voor een deelnemersuitvraag bij het risicopreferentie-onderzoek. Zo kan het aantal respondenten meespelen bij de cohortgrootte van het risicopreferentie-onderzoek, terwijl dit aantal in beginsel niet relevant is voor de fijnmazigheid van de vormgeving van het beleggingsbeleid waarvoor de vast te stellen risicohouding het uitgangspunt vormt.</p> <p>Kan verduidelijkt worden dat bij een beperkt aantal deelnemers aan het risicopreferentie-onderzoek (RPO) voor een specifiek cohort het in het belang van deelnemers is of kan zijn om de risicohouding van de (in het RPO) slecht vertegenwoordigde cohorten gelijkgesteld wordt aan de (qua leeftijd) dichtstbijzijnde leeftijdscohorten en/of gebaseerd worden op een extrapolatie van de risicohouding van deze cohorten? En zoja, zijn er restricties aan of voorschriften voor de manier van extrapoleren?</p> <p>Concreet kan men hier denken aan het cohort 90-94 & 95-99, waar bij het RPO een enkele of géén deelnemers reageerden, ook al waren wel alle deelnemers in dit cohort uitgenodigd (inspanning tot activatie is verricht). De risicohouding van deze cohorten wordt dan gelijkgesteld aan de risicohouding van cohort 85-89 (met wel voldoende observaties), of het wordt geëxtrapolerd: als cohort 80-84 een risicomaatstaf van 2% heeft en cohort 85-89 van 1,8%, dan krijgen cohorten 90-94 & 95-99 respectievelijk 1,6% en 1,4% als risicomaatstaf. Eenzelfde situatie geldt ook voor deelnemers van jonge leeftijd: er zijn dan bijvoorbeeld (te) weinig responses bij het cohort 20-24.</p>
90	HVG Law	Risicodraagvlak: hoeveel risico kan een deelnemer nemen. Die informatie (bv opgebouwd privevermogen) heeft de pensioenuitvoerder niet, dus hoe moet hier dan invulling aan worden gegeven? En hoe verhoudt zich dit dan tot de evenwichtigheid, want er geldt immers niet voor alle deelnemers hetzelfde.
91	PF	<p>Pagina 5: "Een gedegen onderbouwing en vastlegging van de risicohouding is van belang zodat het proces en uitkomst van de vaststelling van de risicohouding objectief, controleerbaar, systematisch en reproduceerbaar is voor alle belanghebbenden." Deze eis is niet haalbaar. De vaststelling van de risicohouding is geen mechanisch proces. Enige subjectiviteit, bijvoorbeeld bij de vertaalslag van uiteenlopende individuele naar collectieve preferenties, is onvermijdelijk.</p> <p>➤ In het Conceptbesluit Pw is 'objectief' afgezwakt naar 'zo objectief mogelijk'. Wij vragen DNB hierbij aan te sluiten.</p> <p>➤ Kan DNB toelichten hoe aangetoond moet worden dat het proces en de uitkomst van de risicohouding controleerbaar, systematisch en reproduceerbaar is voor alle belanghebbenden? En wat deze criteria betekenen?</p>
92	PF	<p>Pagina 5: "Op grond van sectie 2.1 in de Nota van Toelichting bij het Besluit toekomst pensioenen weegt de pensioenuitvoerder bij de vaststelling van de risicohouding het risico dat kan worden genomen (op basis van onder meer deelnemerskenmerken en wetenschappelijke inzichten) tenminste even zwaar als het risico dat deelnemers willen nemen." Wij onderschrijven het belang van het meenemen van zowel het willen als het kunnen lopen van risico. Echter, in de uitvraag onder deelnemers zijn deze twee aspecten lastig te scheiden. Een keuze uit een palet van persoonlijke toekomstige pensioeninkomens bij verschillende scenario's kan immers ingegeven zijn door zowel het risico willen als het risico kunnen lopen.</p> <p>➤ Kan DNB verduidelijken hoe inzichtelijk gemaakt kan worden dat het kunnen nemen van risico's tenminste even zwaar wordt meegewogen als het willen?</p>
93	PF	<p>Pagina 5: "Ook de cohortgrootte dient expliciet te worden onderbouwd."</p> <p>➤ Wij bepleiten te volstaan met de eis tot onderbouwing als een cohort meer dan vijf geboortejaren omvat, conform artikel 14t lid 5 Conceptbesluit Pw.</p>

4c **Q&A Hoe beoordeelt DNB de toetsing van het strategisch beleggingsbeleid en toedelingsregels aan de risicohouding?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

94	TKP	Op pagina 7 staat: De risicoblootstelling wordt ten minste bepaald voor maatmensen per geboorteaargroep en per regeling waarvoor de risicohouding is vastgelegd. De risicoblootstelling wordt in ieder geval bepaald voor deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. De risicoblootstellingen die volgen uit de (maatmens)doorrekening worden getoetst aan de vastgestelde risicohouding per (leeftijds)cohort. Stel dat een cohort de leeftijden 40 t/m 44 beslaat. Zijn er dan restricties aan de leeftijd (geboorteaar) waar voor wordt gerekend? Moet er bijvoorbeeld met leeftijd 42 worden gerekend, moet een gemiddelde van de uitkomst van 40, 41, 42, 43 en 44 worden genomen (ALM-technisch zeer moeizaam!) of mag de uitvoerder kiezen welke leeftijd wordt gebruikt?
95	WTW	In antwoord op de eerste vraag wordt aangegeven dat de pensioenuitvoerder binnen afzienbare tijd concrete stappen dient te ondernemen. Wij geven in overweging die termijn te concretiseren, maar daarnaast vernemen we graag wat de indieningstermijn voor de jaarlijkse toetsing zal zijn. Wij veronderstellen dat genoemde termijn voor aanpassing na het verstrijken van die indieningstermijn ingaat.
96	WTW	Gesteld wordt dat de risicoblootstelling wordt bepaald voor (onder meer) zowel actieven als slapers. In de regel wordt (bij gebrek aan concrete informatie daarover) verondersteld dat slapers elders hun pensioenopbouw hebben voortgezet. Mag worden verondersteld dat daarvan ook hier mag worden uitgegaan, en zo ja wat is in dat geval de toegevoegde waarde van een toets voor zowel slapers als actieven? Of zo nee: op welke basis wordt de pensioenuitvoerder geacht te bepalen of wel of niet sprake is van pensioenopbouw elders?
97	PF	Pagina 7 "DNB beoordeelt bij de toetsing: of de toetsing plaatsvindt ... op basis van de voorgeschreven URM-projectiemethode met de voorgeschreven uniforme scenarioset." De horizon voor de analyses is bij de URM korter (voor jongeren tot pensioenleeftijd) dan bij de risicohouding (ook voor jongeren tot levenseinde). > Kan DNB de overeenkomsten en de verschillen tussen beide analyses expliciteren?
98	PF	Pagina 7: "De risicoblootstelling wordt in ieder geval bepaald voor deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. De risicoblootstellingen die volgen uit de (maatmens)doorrekening worden getoetst aan de vastgestelde risicohouding per (leeftijds)cohort." Dit impliceert een aparte risicohouding én aparte toetsing van de financiële opzet voor slapers. Indien verondersteld wordt dat slapers geen premie meer inleggen is de spreiding van pensioenresultaten groter en zullen hun afwijkingen (risicomaatstaven) hoger uitvallen dan bij actieven. > Wij bepleiten om uit te mogen gaan van de premisse dat slapers elders pensioen opbouwen en daarmee vergelijkbaar zijn met actieve leeftijdsgenoten. De verplichting om voor slapers een eigen doorrekening te maken kan dan vervallen.
99	PF	Pagina 8 "Een pensioenfonds legt in de Actuariële en bedrijfstechnische nota van tevoren vast hoe het fonds het beleid aanpast bij een overschrijding van de risicohouding." Een fonds mag dit "procedureel" vastleggen en hoeft dat niet inhoudelijk te doen. > Kan DNB dit bevestigen en in de Q&A expliciteren?

4d **Factsheet: Maatstaven risicohouding en berekening risicoblootstelling door de pensioenuitvoerder**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

100	Ortec	Op pagina 9 staat: "De risicomaatstaf: de maximaal aanvaardbare afwijking van de, naar overlevingskans gewogen, gemiddelde over de uitkeringsjaren reële pensioenuitkeringen in een pessimistisch scenario ten opzichte van de, naar overlevingskans gewogen, gemiddelde reële pensioenuitkeringen in een mediaan scenario. In de opbouwfase betreft dit een gewogen gemiddelde van alle ouderdomspensioenuitkeringen in de uitkeringsfase. In de uitkeringsfase betreft het de afwijking van de ouderdomspensioenuitkeringen jaar op jaar." De maatstaf is duidelijk voor actieven. Voor de uitkeringsfase is dit minder duidelijk: er wordt gesproken over jaar op jaar afwijkingen. Als je dit aan het eerste deel van de alinea koppelt, wat wordt er dan bedoeld met naar overlevingskans gewogen etc.? Vanuit de toelichting op pagina 10 blijkt dat er voor de uitkeringsfase geen weging met overlevingskansen plaatsvindt en alleen gekeken wordt naar de kansverdeling van de reële uitkering na het 1e simulatie jaar. Klopt het dat alleen gekeken wordt naar de kansverdeling van de uitkeringen na het 1e jaar van de simulatie? Zo ja, dan merken wij op dat deze in geval van spreiding van beleggingsresultaten geen enkele informatie geeft over de risico's in de hele uitkeringsfase. In het eerste jaar neemt deze immers slechts 1/x van de resultaten mee, in geval van een spreiding over x jaar. In het tweede jaar is het risico dus per definitie groter etc.
-----	-------	---

101	Ortec	In aanvulling op bovenstaande: Is uitgetest hoe gevoelig deze maatstaf is over de tijd? Ofwel als de toets 1 jaar later uitgevoerd wordt in welke mate verandert deze maatstaf dan? Zou dit niet meer een langjarige grootheid moeten zijn? In dat geval moet je kijken naar de delta van alle reële uitkeringen. Vervolgens kan je met deze maatstaf wellicht een mediaan en 5% waarde berekenen, door hierin ook rekening te houden met overlevingskansen. Eenvoudiger is wellicht om de overlevingskansen achterwegen te laten en de maatstaf voor bv de eerste 20 jaar te nemen.
102	Ortec	Het valt ons op dat geen enkele maatstaf ingaat op de kans en mate van nominale zekerheid. Dit terwijl dit toch ook echt een voor gepensioneerden belangrijke grootheid is. Dit zou wellicht ook een invulling kunnen zijn van de wettelijke regel: "In de uitkeringsfase betreft het de afwijking van de ouderdomspensioenuitkeringen jaar op jaar".
103	TKP	(N.B. formules werken niet zo goed in Excel; ik stuur het commentaar graag ook per PDF voor betere leesbaarheid). Op pagina 10 wordt de formule voor de risicomaatstaf in de uitkeringsfase gegeven als: $1 - \frac{P_5(U_{(t+1)^i})}{P_{50}(U_{(t+1)^i})}$ Op basis van de wettekst werd er naar mijn idee tot nu toe van uitgegaan in de sector dat niet alleen naar de eerstvolgende 1-jaars verandering dient te worden gekeken, maar naar alle toekomstige 1-jaars veranderingen. De formule zou dan zijn: $\frac{\sum_{(h>0)} (k_{(h,l(i),t)} * (1 - \frac{P_5(U_{(t+h)^i})}{P_{50}(U_{(t+h)^i})}))}{\sum_{(h>0)} k_{(h,l(i),t)}}$ Dit lijkt in lijn met de wettekst waar o.a. over de jaar op jaar afwijkingen wordt gesproken, die moeten worden gewogen met de overlevingskans. Ook lijkt deze uitgebreide methode robuust voor een beleggingsbeleid dat een verschillende korte en lange termijn beleid heeft, qua beleggingen of qua toedelingsregels. Een voorbeeld is een fonds met een solidariteitsreserve die (middels de 'ORTEC-methode' de uitkeringen aanvult tot de hoogste tot dan toe genoten uitkering, maar ook een zéér risicovol beleid voert. Als in jaar t de solidariteitsreserve goed gevuld is, valt dit ruim binnen de risicomaatstaf. Er wordt dan echter geen rekening gehouden met de kans dat de solidariteitsreserve in jaar t+3 leeg kan zijn door het zéér risicovolle beleid (dat mogelijk in werkelijkheid niet aansluit bij de risicohouding van de pensioengerechtigden). Moet er daarom niet naar alle toekomstige jaar-op-jaar wijzigingen worden gekeken, in plaats van alleen de aankomende?
104	TKP	Kan duidelijkheid worden verschaft over welke methode moet worden gebruikt om de percentielen te berekenen bij 2000 scenario's? Neem voor het gemak aan dat de uitkomsten in de scenario's 1, 2, 3, ..., 1999, 2000 zijn. Is de mediaan dan 1000, 1000.5 of 1001? En is het 5e percentiel 100, 100.05, 100.5, 100.95 of 101? Ik heb persoonlijk het vermoeden dat 1000 & 100 het makkelijkst uitlegbaar & uitvoerbaar zijn, maar 1000.5 en 100.05 het meest accuraat zijn.
105	HVG Law	Welke gewichten dienen in de teller en noemer te worden toegepast bij de langetermijnrisicomaatstaf?
106	PF	De risicomaatstaf voor de uitkeringsfase is (pagina 10) gedefinieerd als: Deze formule omvat alleen de kansverdeling van de reële uitkering in het eerste jaar na het simulatiejaar t en bevat geen weging met overlevingskansen, hoewel de eerdere tekstuele toelichting (pagina 9) dit wel noemt. De afwijking in het eerste jaar onderschat wellicht de volatiliteit gedurende de resterende pensioenperiode, als een mee- of tegenvaller in het eerste jaar wegens spreiding van schokken slechts gedeeltelijk doorwerkt in de uitkering van het tweede jaar. In het tweede jaar is het risico dan per definitie groter. De afwijking in het eerste jaar is wellicht ook gevoelig voor de economische situatie (inflatie, rente) in het startjaar. Een maatstaf voor de gemiddelde afwijking van de uitkeringen van jaar op jaar over de resterende pensioenperiode, gewogen met overlevingskansen, is meer geschikt. Denk bijvoorbeeld aan de relatieve verandering van de reële uitkeringen, $\frac{U_{t+h} - U_t}{U_t} - \frac{U_{t+h}^* - U_t^*}{U_t^*}$, voor alle $h \geq 0$. Voor deze maatstaf voor koopkrachtbehoud kan een gemiddelde berekend worden, gewogen met overlevingskansen. Verder gaat geen enkele maatstaf in op de kans op, en omvang van, een nominale verlaging, terwijl dit voor gepensioneerden een belangrijke grootheid is. Dit kan ook een invulling zijn van de wettelijke regel: "In de uitkeringsfase betreft het de afwijking van de ouderdomspensioenuitkeringen jaar op jaar". ➤ We bepleiten dat DNB ons commentaar op de risicomaatstaf weegt en deze zo nodig aanpast.

107	PF	<p>Pagina 10: “De risicoblootstelling behorend bij de lange termijn risicomaatstaf kan op eenzelfde manier worden bepaald als de risicoblootstelling behorend bij de risicomaatstaf voor de opbouwfase.” Deze risicomaatstaf omvat korte en lange termijn, niet specifiek de lange termijn. De maatstaf moet bepaald worden als sprake is van mechanismen die risico naar de toekomst verplaatsen, maar is niet gevoelig voor de mate waarin dat gebeurt. Meer spreiden van een tegenvaller is gunstig op korte termijn en ongunstig op lange termijn. Bij een gemiddelde spreiding over de resterende uitkeringsperiode vallen deze effecten min of meer tegen elkaar weg, zodat meer of minder spreiden niet of nauwelijks tot andere uitkomsten leidt. Een hoger projectierendement leidt op termijn tot lagere uitkeringen, zowel in een gemiddeld als in een ongunstig scenario. De effecten van een hoger projectierendement vallen in de vergelijking van de uitkomsten tussen deze twee scenario’s min of meer weg. 1 Een maatstaf die beoogt te voorkomen dat de uitkering op lange termijn teveel daalt door spreiden van schokken of door een hoog projectierendement is meer zinvol.</p> <p>➤ We bepleiten dat DNB ons commentaar op de lange termijn risicomaatstaf weegt en deze zo nodig aanpast. Een mogelijk alternatief is bijvoorbeeld de verhouding van de reële uitkering op leeftijd 88 ten opzichte van die op leeftijd 68.</p>
-----	----	--

4e **Q&A Wat is een ‘hypothetisch geheel risicomijdend beleggingsbeleid’ zoals bedoeld bij de verwachtingsmaatstaf van de risicohouding?**

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
108	TKP	<p>De doorrekening van dit geheel risicovrije beleggingsbeleid is ALM-technisch redelijk moeizaam. Er moet o.a. in elk tijdstip-scenario een uitkeringsstroom worden berekend. Dit terwijl het enige risico alleen van de toekomstige premies lijkt te kunnen komen (wat onafhankelijk is van het beleggingsbeleid) en het bij de verwachtingsmaatstaf alleen gaat om een ijkpunt dat van de verwachte uitkomst wordt afgetrokken. Als bij het vaststellen van en de toetsing aan de risicohouding dezelfde methodiek wordt gebruikt, heeft de gebruikte methodiek dus geen invloed op de restrictie. Als de verwachtingsmaatstaf wordt berekend als $(1500 - 1200) / 1200 = 25\%$, dan zal de mediane reële uitkering minstens $(1200 * 125\%) = 1500$ moeten zijn. Als de verwachtingsmaatstaf in plaats daarvan wordt berekend als $(1500 - 1000) / 1000 = 50\%$, dan zal de mediane reële uitkering nog steeds minstens $(1000 * 150\%) = 1500$ moeten zijn om te passen bij de risicohouding.</p> <p>Is het daarom mogelijk om een simpelere formule/methodiek te hanteren voor deze berekening, te weten dat het huidige kapitaal en alle verwachte toekomstige premies worden verdisconteerd met de reële rente en dat daar vervolgens een uitgestelde reële annuïteit mee wordt aangekocht?</p> <p>Deze methodiek vereist geen aparte berekening met scenario’s en is op een eenduidige (en voor DNB inzichtelijke!) wijze te berekenen op basis van een reële rentetermijnstructuur, huidig kapitaal en verwachte toekomstige premies. Vanzelfsprekend moet dan wel a priori worden aangegeven dat de simpele methodiek in alle fases wordt gebruikt.</p> <p>Een alternatieve simpele methodiek is overigens een nominaal risicovrij beleid dat vervolgens reëel wordt gemaakt. Dat is namelijk – in tegenstelling tot een reëel risicovrije beleid met o.a. reëel projectierendement – ook daadwerkelijk in theorie toegestaan (bij extreme risicohouding deelnemers) en kan worden berekend met de bestaande ALM aanpak.</p>
109	TKP	Bij het risicovrije beleggingsbeleid wordt gesproken over een reële obligatie met dezelfde looptijd t. Moet dit niet een reële risicovrije nulcouponobligatie met dezelfde looptijd t. zijn? Anders is het risico immers niet exact afgedekt.
110	HVG Law	Wellicht dat hierin verduidelijkt kan worden dat het gaat om hypothetische belegging in een eveneens hypothetische reële obligatie met dezelfde looptijd t. Het kan namelijk lastig zijn om passende bestaande reële obligaties te vinden.
111	PF	<p>Bevatten de nieuwe scenariosets zowel nominale als reële rentecurves voor het bepalen van het mediane pensioen horend bij een hypothetisch geheel risicomijdend beleggingsbeleid met reële obligaties (pagina 11)? De beschikbare P- en Q-set voor juni 2022 lijken nog geen informatie te bevatten omtrent het creëren van reële rentecurves. De beschikbare set bevat wel aparte tabbladen voor Europese en Nederlandse inflatie, maar geen aparte reële Phi- en Psi-waarden. Is het de bedoeling om met reële obligaties de Europese inflatie toe te kennen in dit hypothetische risicovrije pensioen, hoewel dit niet geheel aansluit bij een reëel pensioen met correctie voor de Nederlandse inflatie?</p> <p>➤ We bepleiten dat DNB verduidelijkt hoe de reële rentecurve voor beide scenariosets bepaald kan worden.</p>

112	PF	<p>De toelichting bij het hypothetisch geheel risicomijdende beleggingsbeleid suggereert dat het renterisico en het inflatierisico hier volledig zijn afgedekt en er geen beleggingsrisico via zakelijke waarden wordt gelopen (pagina 11).</p> <p>> Kan DNB verduidelijken wat deze maatstaf beoogt weer te geven? Klopt het dat een risicovol beleggingsbeleid in een mediaan scenario bij deze maatstaf tot hogere (reële) uitkeringen zou moeten leiden dan een geheel risicomijdend beleggingsbeleid, dus resulteren in een positieve waarde voor de verwachtingsmaatstaf?</p> <p>> Klopt het dat de uitkomst van deze verwachtingsmaatstaf behoorlijk varieert tussen scenario's van eerdere kwartalen?</p>
-----	----	---

4f **Q&A Wat zijn de 'mechanismen die risico naar de toekomst verplaatsen' zoals bedoeld bij de lange termijn risicomaatstaf in de uitkeringsfase van de risicohouding?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

113	Ortec	<p>Op pagina 12 staat "Toelichting: In geval sprake is van mechanismen die risico naar de toekomst verplaatsten, zoals hierboven geconcretiseerd, dienen pensioenuitvoerders de lange termijn risicomaatstaf vast te stellen als onderdeel van de risicohouding."</p> <p>--> Hoort de inzet van een solidariteits- of risicodelingsreserve ook bij mechanismen die risico naar de toekomst verplaatsen? Wij denken van wel en zien dit graag bevestigd door DNB en aangegeven in guidance.</p> <p>--> Ook als er geen mechanismen zijn om risico naar de toekomst te verplaatsen is de beschreven maatstaf relevant. Immers de maatstaf meet de afwijking van het gemiddelde pensioen in slecht weer ten opzichte van het pensioen in de verwachting. Kan DNB in de beleidsuitingen aangeven dat altijd zinvol is om naar deze maatstaf te kijken? En wellicht zelfs op dezelfde manier vast te leggen als de andere verplichte maatstaven.</p>
114	PF	<p>Pagina 12 toelichting: "In geval sprake is van mechanismen die risico naar de toekomst verplaatsen, zoals hierboven geconcretiseerd, dienen pensioenuitvoerders de lange termijn risicomaatstaf vast te stellen als onderdeel van de risicohouding."</p> <p>Ook als er geen mechanismen zijn om risico naar de toekomst te verplaatsen, is een maatstaf voor de koopkracht op lange termijn (niet gemiddeld over korte en lange termijn) relevant.</p>

5. Guidance Contract

5a **Factsheet: solidariteitsreserve en risicodelingsreserve**

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
115	Ortec	Beschreven is dat in geval van een FPR met beleggingsvrijheid geldt dat het niet is toegestaan mee- of tegenvallers ontstaan als gevolg van het beleggingsrisico te compenseren door inzet van de risicodelingsreserve. De vraag hierbij is hoe hiernaar moet worden gekeken in regelingen met beleggingsvrijheid in de opbouwfase en zonder beleggingsvrijheid in de uitkeringsfase. Is het in dit geval toegestaan de RR wel in te zetten voor de deling van mee-en tegenvallers in alleen in de uitkeringsfase?
116	Ortec	Alinea 3 van pagina 2 beschrijft dat het beschermen van inflatieschokken alleen is toegestaan als het onverwachte inflatie betreft. De vraag is of hiermee een inzet van de solidariteitsreserve voor het gedeeltelijk of geheel beschermen van het reële pensioen in de uitkeringsfase daarmee wel of niet vormgegeven mag worden op onderstaande wijze: <ul style="list-style-type: none"> •Reserve wordt initieel gevuld, daarnaast wordt de reserve gevuld uit premie en of overrendement door alle deelnemers. •Pensioenuitkeringen worden in eerste instantie bepaald door rekening te houden met een projectierendement gelijk aan de RTS of aan de RTS minus een bepaalde afslag (zeg 0,5%) •Jaarlijks wordt een % van de SR uitgedeeld onder gepensioneerden of onder alle deelnemers op basis van vermogen •Als de SR boven zijn maximumniveau uitkomt wordt dit verdeeld onder gepensioneerden of alle deelnemers op basis van vermogen •Mee- en tegenvallers worden eerst individueel of via Muns collectief gedeeld onder ingegane pensioengerechtigden. •Als blijkt dat de pensioenuitkering vanuit bovenstaande rekenregels de koopkracht niet kunnen bijhouden, dan wordt deze voor het lopende jaar aangevuld vanuit de solidariteitsreserve (dus niet kapitaal gedekt, maar alleen de lopende uitkering) <p>De SR wordt dan niet alleen ingezet om onverwachte inflatie te compenseren, maar de reserve wordt ingezet om de inflatie te compenseren, voor zover deze niet vanuit het eigen toebedeelde overrendement en de flow uit de SR kan worden gefinancierd.</p> <p>Vraag: valt deze inrichting naar oordeel van DNB binnen de kaders van de wet m.b.t. de aanwending van de SR? Dezelfde vraag geldt overigens voor de risicodelingsreserve. Al zal de invulling dan mogelijk iets anders moeten zijn.</p>
117	TKP	Een vaak voorkomende invulling van de solidariteitsreserve is de zogeheten 'ORTEC variant', waarbij de uitkeringen vanuit de solidariteitsreserve worden aangevuld tot de hoogst genoten uitkering tot dat moment. Dit wordt in berekeningen nog wel eens gefinancierd vanuit de gehele populatie, dus inclusief actieven en slapers. De (generaties van) actieven en slapers hebben hierbij in directe zin uitsluitend lasten van de reserve, maar hebben op termijn natuurlijk mogelijk ook baten. Kan het evenwichtig zijn als een generatie in een gegeven periode uitsluitend last heeft van de reserve, maar in een latere (eerdere) periode baat kan hebben (gehad)? Zonee, kan het evenwichtig zijn als een generatie in een gegeven periode naar verwachting last heeft van de reserve, maar met een kleine kans wel baat kan hebben daarbij? Aansluitend bij dit voorbeeld gaat de vervolgvraag over het scenario waarbij de solidariteitsreserve voornamelijk wordt gebruikt voor de aanvulling van uitkeringen, maar ook voor andere zaken als de aanvulling van kapitalen bij het loslaten van de leenrestrictie.
118	TKP	Kan de DNB middels een formule of voorbeeld duidelijkheid geven over hoe de grens van 150% moet worden geïnterpreteerd. Stel bijvoorbeeld dat een pensioenfonds een SPR voert en voor 60% in aandelen belegt, voor 30% in AAA obligaties en voor 10% in BBB obligaties. Intern worden de aandelen geclassificeerd als de 'return portefeuille' en de obligaties als de 'matching portefeuille', maar het beschermingsrendement (en dus overrendement) wordt met de indirecte methode berekend. De toedelingsfactoren y_j naar overrendement zijn zodanig dat de naar kapitaal gewogen gemiddelde toedelingsfactor y_j gelijk aan 60% is: $(\sum_{j=1}^n (V_j * y_j)) / (\sum_{j=1}^n V_j) = 60\%$. Wat mag in dit geval de maximale toedelingsfactor y zijn voor het jongste cohort?
119	WTW	Op grond van het zesde lid van artikel 1g van het Besluit uitvoering PW moet, als de reserve wordt gebruikt voor het opvangen van inflatieschokken, van tevoren een inflatieniveau worden vastgelegd waarboven sprake is van afdekking. Mag dat grenspercentage gelijk worden gesteld aan een percentage van een indexcijfer, en kan toekenning uit de reserve tegelijkertijd gerelateerd zijn aan de aanpassing van de uitkering die op basis van overigens toedelingsregels wordt toegekend? Dat zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat inflatiecompensatie uit de reserve wordt toegekend als de reguliere aanpassing meer dan x% lager is dan de y% van de CPI.
120	PF	Pagina 2 na "In geval van een flexibele premieovereenkomst met beleggingsvrijheid" staat een cijfer 1. De bijbehorende voetnoot ontbreekt echter.

121	PF	Pagina 2 "In geval van een flexibele premieovereenkomst met beleggingsvrijheid bepaalt artikel 10e, lid 4 Pw dat het niet toegestaan is financiële mee-of tegenvallers die ontstaan als gevolg van het beleggingsrisico te compenseren door inzet van de risicodelingsreserve." ➤ Het is nuttig om te expliciteren dat bij beleggingsvrijheid in de opbouwfase en niet in de uitkeringsfase de risicodelingsreserve ingezet kan worden om verlaging van uitkeringen te voorkomen.
122	PF	Pagina 2 "De reserve mag gebruikt worden om (deels) te beschermen tegen inflatie." Wij nemen aan dat de reserve ingezet kan worden om reële verlagingen van uitkeringen te voorkomen, voor zover de inflatie van dat jaar niet gecompenseerd wordt door een eventuele inflatieafslag in het projectierendement en de toedeling van (over)rendement. ➤ Wij bepleiten om de mogelijke inzet van de reserve in de tekst te verduidelijken.
123	PF	Pagina 2 "onverwachte inflatie". ➤ Kan DNB verduidelijken wat onverwachte inflatie is en welke keuzes het fonds heeft om deze te definiëren?

5b **Factsheet: Toedelingsregels in de solidaire premieregeling**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

124	TKP	Het micro-langlevens beschermingsrendement is – in tegenstelling tot de andere twee beschermingsrendementen – naar verwachting altijd positief. Het is grofweg gelijk aan $q_j/(1-q_j)$, met q_j de sterftekans van geboorteaar/-maand j. Voor een markconsistent rendement krijgt elke deelnemer exact 100% van dit beschermingsrendement (eventueel na afslag van risicopremie, zie het voorgaande punt). Kan een deelnemer meer of minder dan 100% van het micro-langlevens beschermingsrendement van zijn leeftijd toebedeeld krijgen, zonder dat er sprake is van ex-ante herverdeling? Op pagina 7 staat dat pensioengerechtigden volledig moeten worden beschermd tegen het micro-langlevensrisico. Betekent een 'volledige' bescherming dat zij 100% micro-langlevens beschermingsrendement toebedeeld krijgen, of betekent het ook dat zij niet mogen worden blootgesteld aan het macro-langlevens overrendement?
125	TKP	Op pagina 7 wordt benoemd dat bij het macro-langlevensrisico beschermings- & overrendement "...ook rekening [wordt] gehouden met een meeverzekerd nabestaandenpensioen". Wordt hiermee bedoeld op het kapitaal voor het opgebouwd nabestaandenpensioen (in uitkeringsfase of in opbouwfase via eerbiedgende werking)? Of ook op een nabestaandenpensioen op risicobasis in de opbouwfase? En over welk kapitaal moet in het laatste geval rendement worden toegekend?
126	TKP	Op pagina 3 (en in de wetgeving) staat dat de inleg naar de solidariteitsreserve vanuit het overrendement maximaal 10% mag zijn van het positieve collectieve overrendement. Klopt het dat de individuele bijdrage wel meer dan 10% mag het zijn? Is het bijvoorbeeld toegestaan dat gepensioneerden 20% van hun individuele overrendement bijdragen en actieven & slapers 0% (mits deze 20% minder is dan 10% van het totaal collectief overrendement)? Het idee hiertoe zou zijn om in het kader van evenwichtigheid een ORTEC-variant die alleen een directe opbrengst voor gepensioneerden oplevert te laten financieren door dezelfde gepensioneerden.
127	HVG Law	Het valt ons op dat de uitwerking tekstueel is beschreven. Het kan behulpzaam zijn om een aantal zaken via een tabel of een stroomschema inzichtelijk te maken. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het vullen van de reserves in de verschillende contracten (SPR en FPR) en de benodigde stappen inzake het overbruggingsplan behorende bij de verschillende dekkingsgraden (wat moet wanneer, waarom en hoe?)
128	WTW	Bovenaan pagina 7 wordt het sterfteresultaat gedefinieerd. Het lijkt ons goed te benoemen in welke gevallen financiering van in te gaan nabestaandenpensioen hiervan onderdeel kan of moet maken. Als sprake is van in te gaan nabestaandenpensioen, voor waar het kapitaalgedekt nabestaandenpensioen betreft, dient dat (ten dele) gefinancierd te worden uit de gereserveerde vermogens voordat sprake is van terugvloeiën naar het collectief.
129	WTW	In het verlengde van de voorgaande opmerking: het lijkt ons daarnaast goed om hier te verduidelijken of en zo ja onder welke voorwaarden andere sterftegerelateerde resultaten in dit resultaat tot uiting mogen komen. Te denken valt daarbij aan resultaten vanwege gehuwdheid en leeftijdsverschil.
130	PF	In de beschrijving van de directe methode voor toekenning van het beschermingsrendement (pagina 6) en in de Memorie van Toelichting van de WTP staat niet met zoveel woorden dat bij toewijzing van beschermingsrendement op basis van een directe beschermingsportefeuille een rentevergoeding over het gehele vermogen wordt toegewezen, waarbij het rendement op de return portefeuille wordt gesplitst in een kasrendement en een overrendement. ➤ Kan DNB dit verduidelijken bij de directe methode?.

131	PF	<p>Pagina 6. Wij zijn met het ministerie van SZW van mening dat de wet ruimte laat voor een tussenvorm van de directe en indirecte methode voor toedeling van beschermingsrendement. Hierbij wordt het beschermingsrendement afgeleid uit de rts, maar naar rato aangepast aan het behaalde rendement van een deelportefeuille. Als er bijvoorbeeld 100 miljoen euro nodig is voor de beoogde bescherming tegen renteschokken en er is 95 miljoen euro behaald op de deelportefeuille, dan krijgt iedereen 95% van het beoogde beschermingsrendement. De mismatch die bijvoorbeeld ontstaat, doordat de duration van de deelportefeuille niet precies overeenkomt met de duration van de toekomstige uitkeringen van de verschillende cohorten, komt hierbij niet in het overrendement, maar er is wel enige deling van (mismatch) renterisico tussen generaties bij de toekenning van beschermingsrendement.</p> <p>o Bij de indirecte methode staat dat er geen sprake is van een expliciet afgescheiden beschermingsportefeuille en dat het verschil tussen toedeling en realisatie via overrendement verdeeld zou moeten worden. Op pagina 12 wordt dit nog twee keer expliciet genoemd. Bij de tussenvorm gebeurt dit via het beschermingsrendement.</p> <p>o Bij de directe methode staat dat er geen sprake kan zijn van deling van renterisico tussen generaties. Dit is bij de tussenvorm wel het geval, doordat een eventueel verschil tussen beoogd beschermingsrendement en behaald rendement op de beschermingsportefeuille evenredig wordt verdeeld.</p> <p>➤ Kan DNB nagaan of de beschrijving van de directe en de indirecte methode niet strikter is dan de wet?</p>
132	PF	<p>Deze beleidsuitingen geven onvoldoende duidelijkheid hoe actuariële resultaten op bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid en nabestaandenpensioen bij overlijden voor pensioengang kunnen worden toebedeeld (pagina 5-7). Een onverwacht hoog beroep op arbeidsongeschiktheid of nabestaandenpensioen bij overlijden voor pensioengang gaat wellicht samen met een lager dan verwacht beroep op ouderdompensioen. Dit pleit ervoor om deze risico's langs dezelfde kanalen (de solidariteits- of risicodelingsreserve of via biometrisch rendement naar de persoonlijke vermogens) te mogen verrekenen.</p> <p>➤ Kan DNB verduidelijken hoe actuariële resultaten op bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid en nabestaandenpensioen bij overlijden voor pensioengang kunnen worden toebedeeld?</p>
133	PF	<p>Pagina 7 "Op grond van de ex ante vastgestelde toedelingsregels wordt dit resultaat direct gericht naar leeftijdscohorten en/of de solidariteits- of risicodelingsreserve toebedeeld. Als sprake is van gemiddeld korter leven, treedt het omgekeerde effect op. Pensioengerechtigden moeten volledig worden beschermd tegen het micro-langlevensrisico." De laatste zin is verwarrend, want deze maakt niet duidelijk dat dit alleen betrekking heeft op de initiële toekenning van beschermingsrendement tegen micro-langleven. Pensioengerechtigden delen mogelijk wel in positief of negatief overrendement uit micro-langlevensrisico.</p> <p>➤ Kan DNB de mate van bescherming van pensioengerechtigden tegen het micro-langlevensrisico verduidelijken?</p>
134	PF	<p>Pagina 7 "gerichte beschermings- en overrendementen voor macro-langlevensrisico naar leeftijdscohorten"</p> <p>➤ Kan DNB verduidelijken wat "gerichte beschermings- en overrendementen voor macro-langlevensrisico" zijn?</p>
135	PF	<p>Pagina 7 "Enkel in de jaren dat sprake is van een nieuwe prognose voor de levensverwachting zal een beschermingsrendement voor het macro-langlevensrisico worden bijgeschreven."</p> <p>Aanpassing van de ervaringssterfte, zonder publicatie van een nieuwe overlevingstafel, kwalificeert ook als nieuwe prognose, zodat er dan ook beschermingsrendement voor macro-langleven mag worden bijgeschreven.</p> <p>➤ Kan DNB verduidelijken wat verstaan wordt onder een nieuwe prognose voor de levensverwachting?</p>
136	PF	<p>Als de bescherming tegen macro-langlevensrisico via de solidariteitsreserve loopt, vindt er ook een toewijzing van beschermingsrendement naar leeftijdsgroepen plaats, maar verloopt de toewijzing van het overrendement via de solidariteitsreserve, voor zover mogelijk. De beschrijving van de toekenning via de reserve is wel heel summier. Het kopje boven de alinea benoemt alleen het beschermingsrendement tegen macro-langlevensrisico, maar de tekst gaat ook over overrendement voor macro-langlevensrisico (pagina 7).</p> <p>➤ Wij bepleiten om deze beschrijving van de toekenning via de solidariteitsreserve aan te passen.</p>
137	PF	<p>Pagina 7 "Ex-ante herverdeling in de solidaire premiereregeling en de flexibele premiereregeling is in niet is toegestaan". De zin klopt taalkundig niet. Bovendien is de formulering te ruim. Het verbod op herverdeling betreft de toekenning van rendement op beleggingen. Herverdeling is wel toegestaan bij biometrisch rendement; door de eis van gelijke behandeling van mannen en vrouwen zelfs onontkoombaar.</p> <p>➤ Kan DNB de formulering van de ex-ante herverdeling aanpassen?</p>

5c **Q&A: Wanneer is sprake van ex-ante herverdelingseffecten?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

138	TKP	Het micro- & macro-langlevens overrendement zal bij een accurate inschatting van actuariële parameters naar verwachting gelijk aan 0 zijn. Het risico is dat echter niet en in de markt wordt – zeker voor macro-langlevens risico – een premie gevraagd. Een deelnemer die bij een verzekeraar een DIP aankoopt waarbij het macro-langlevensrisico niet verzekerd is, krijgt bijvoorbeeld een 5-10% hogere uitkering (overeenkomstig met 0,5-1% rendement per jaar). Klopt het dat er bij een accurate inschatting van actuariële parameters sprake is van ex-ante herverdeling (definitie op p.8) als deelnemers in verschillende mate worden blootgesteld aan macro- & micro-langlevens overrendement? En zoja: - Is het toegestaan / wenselijk / verplicht om bij de inschatting van actuariële parameters een opslag/afslag voor risico in te prijzen (dus biased estimates te gebruiken)? - Is het toegestaan / wenselijk / verplicht om het voor micro- & macro-langlevens beschermingsrendement met een factor X te vermenigvuldigen, zodanig dat het betreffende overrendement verhoogd wordt met een marktconsistente risicopremie? - Zijn er restricties / instructies voor de toepassing van bovenstaande punten?
139	PF	Hoe is het “marktconsistente rendement dat de deelnemer had gekregen voor hetzelfde risico” (pagina 8) precies gedefinieerd voor de verschillende vormen van risico? ➤ Kan DNB verduidelijken dat het bij het marktconsistente rendement alleen gaat om financiële risico's en niet om biometrische risico's?
140	PF	Niet alleen bij de solidaire premieregeling, maar ook bij de flexibele premieregeling geldt een uitzondering dat herverdeling is toegestaan met het oog op gelijke aanpassingen van uitkeringen. (pagina 8 en 9) ➤ Wij vragen DNB om dit aan te passen.

5d **Q&A: Hoe kan een pensioenuitvoerder vormgeven aan de toedelingsregels zodat er op voorhand geen herverdelingseffecten tussen leeftijdsgroepen plaatsvinden in de solidaire premieregeling?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

141	PF	Het rendement RIM in vergelijking (1) wordt omschreven als het rendement op vastrentende waarden (pagina 10). Bij de indirecte methode betreft dit het rendement op zero-coupon obligaties conform de door DNB vastgestelde rentetermijnstructuur, waarbij de horizon wellicht aansluit bij die van de verwachte uitbetalingen. ➤ Wij stellen voor om dit te expliciteren.
142	PF	De beleidsuiting bevat formules voor toedeling van rendement zonder herverdeling (pagina 10). Tijdens de Kamerbehandeling is door de minister aangegeven dat de methodes Muns en Balter/Werker ook toegestaan zijn. Deze twee methodes gaan er vanuit dat beschermings- en overrendement multiplicatief worden toegekend. De vermogens vi in formule 2 betreffen dan de persoonlijke vermogens na toewijzing van het beschermingsrendement. ➤ Kan DNB in de Q&A bevestigen dat multiplicatieve toepassing van beschermings- en overrendement zonder nadere onderbouwing is toegestaan?

5e **Q&A: hoe zorgt een pensioenuitvoerder voor een beheerste inrichting van de bescherming tegen renterisico in de solidaire premieregeling?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

143	Ortec	Er staat op pagina 12: dat de afwijking tussen gerealiseerd en beoogd overrendement per leeftijdscohort in kaart gebracht moet worden. Vraag: wordt hier bedoeld om per leeftijdscohort de standaarddeviatie van het verschil tussen beoogde en gerealiseerd overrendement per scenario in beeld te brengen (ofwel de tracking error)?
144	PF	De guidance over een beheerste inrichting van de bescherming tegen renterisico in de solidaire premieregeling schrijft een analyse voor met behulp van een ALM-set (pagina 12). Er staat dat de afwijking tussen gerealiseerd en beoogd overrendement per leeftijdscohort in kaart gebracht moet worden. Het woord ‘realisaties’ suggereert dat de toewijzing van beschermingsrendement en overrendement ex-post een rol speelt, maar het gaat om de toewijzing van rendement bij gesimuleerde economische scenario's. ➤ Kan DNB verduidelijken dat beoogd is om per leeftijdscohort de standaarddeviatie van het verschil tussen beoogde en gesimuleerde overrendement per scenario in beeld te brengen (ofwel de tracking error)? [Zie suggesties in document PF p. 24-26]

145	PF	Pagina 13 "Om dit te kunnen vaststellen dient een uitvoerder op voorhand vast te leggen welke (delen van de) beleggingen gericht zijn op het behalen van rendement." Activa zoals credits en hypotheke zijn deels gericht op bescherming tegen renterisico en deels op het behalen van rendement. > Kan DNB deze lijn bevestigen en expliciteren in de Q&A?
146	PF	Pagina 13 "De uitvoerder legt op voorhand maatregelen vast in de ABTN als de vastgestelde begrenzing wordt overschreden. Mogelijke maatregelen zijn een herijking van het deel van de portefeuille dat gericht is op renteafdekking of aanpassing van de toedeelregels." De indirecte methode leidt tot deling van renterisico, doordat de rentetermijnstructuur niet exact belegbaar is. Dit kan bij extreme schokken tot overschrijding van de grenzen leiden, terwijl het beleggingsbeleid en de toedeelregels nog steeds passend lijken. > Kan DNB in de Q&A ook de optie benoemen dat een fonds kan onderbouwen waarom overschrijding van de grenzen niet tot beleidsaanpassing hoeft te leiden?

5f **Q&A: Hoe onderbouwt een pensioenuitvoerder de inrichting van de toedelingsregels in de solidaire premieregeling en de lifecycles in de flexibele premieregeling?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

147	Ortec	De voorgestelde methode is om hiervoor een ALM-doorrekening te gebruiken. Aan de hand van een dergelijke ALM-doorrekening kan goed inzicht verkregen worden in de mate waarin het "behaalde" overrendement verschilt van het overrendement bij een perfecte matching. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat dit verschil in return niet alleen het gevolg is van een niet perfecte looptijd hedge, maar dat hier ook spread- en curverisico in is opgenomen. Dus zelfs bij een rentehedge strategie waarbij op verschillende looptijd buckets de rentegevoeligheid van de beleggingen aansluit bij die van het beschermingsrendement, zal er een mismatch return optreden! Echter, een ALM-model is niet geschikt om de daadwerkelijke implementatie te monitoren. Immers in ALM-modellen worden vereenvoudigingen gemaakt (niet alle spread en looptijd mismatches worden volledig gemodelleerd), ALM-analyses worden met een te lage frequentie gemaakt, en kennen veelal geen directe koppeling met de actuele portefeuille. Advies: splits het beheersen van de mate van deling van renterisico in een strategisch deel en een implementatiedeel. [Zie suggesties in document Ortec onder Contract opmerking 4]
148	Ortec	Op pagina 16 staat : "... dat de pensioenuitvoerder moet onderbouwen wat de impact kan zijn van het delen van micro en macro langlevensrisico via beschermings- en overrendement constructies". Wij denken dat een kwalitatieve beschrijving van de mogelijke impact van deze vorm van risicodeling voldoende moet zijn. De komende jaren moeten beleidsbepalers al een groot aantal analyses uitvoeren en beoordelen.
149	SPMS	- Artikel 3 lid 3 sub f is onduidelijk. Wat moet een pensioenfonds laten zien? Voorts moet een pensioenfonds reeds aantonen dat de pensioenregeling in zijn geheel evenwichtig is. Waarom is daarnaast een uitgebreide verantwoording van de evenwichtigheid van één aspect uit die regeling - delen van macro-langlevensrisico - vereist?
150	SPMS	- In de onderbouwing van het strategisch beleggingsbeleid moet een pensioenfonds de toedeelregels voor macro-langlevensrisico betrekken. Dat is onzes inziens opvallend omdat het een niet-verhandelbaar risico betreft. Daarmee gaat macro-langlevensrisico het beleggingsbeleid te buiten.
151	PF	Pagina 15 "Daarbij is het van belang dat zowel i) de verwachting als ii) de (risico)spreiding daaromheen inzichtelijk wordt gemaakt." > Kan DNB verduidelijken om welke uitkomstmaat het hier gaat (de gemiddelde pensioenuitkering gewogen met overlevingskansen?).
152	PF	De Q&A over de toedelingsregels verwijst veelvuldig naar het strategisch beleggingsbeleid (pagina 15). De toedelingsregels voor langlevensrisico (pagina 16) zijn geen onderdeel van het strategisch beleggingsbeleid, maar gericht op het delen van een niet-verhandelbaar risico. Het is verwarrend dat dit door elkaar loopt. > Kan DNB verduidelijken dat de toedelingsregels voor langlevensrisico geen onderdeel zijn van het strategisch beleggingsbeleid?
153	PF	Pagina 16 "... de pensioenuitvoerder moet onderbouwen wat de impact kan zijn van het delen van micro en macro langlevensrisico via beschermings- en overrendement constructies". Wij denken dat een kwalitatieve beschrijving van de mogelijke impact van deze vorm van risicodeling voldoende is. De meerwaarde van een kwantitatieve analyse is beperkt, want het langlevensrisico op fonds niveau is aanmerkelijk minder groot dan de financiële risico's. Er moet al een groot aantal analyses plaatsvinden. > Wij bepleiten om deze kwantitatieve analyse te laten vervallen.

5g **Factsheet: aanpassing risicoprofiel van het strategisch beleggingsbeleid gedurende transitie**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

154	PF	Pagina 17 "Een verhoging van het risico van de beleggingsmix – terwijl niet is voldaan aan de vereiste VEV-hoogte – of een verlaging is alleen toegestaan als fonds het besluitvormingsproces om in te varen heeft doorlopen (afgerond) en het fonds de aanpassing van het risicoprofiel van het strategisch beleggingsbeleid onderbouwd heeft opgenomen in het implementatieplan." Fondsen hebben ook volgens de gebruikelijke FTK-regels ruimte om het beleggingsbeleid aan te passen. ➤ Wij vragen DNB om te verduidelijken dat de in deze beleidsuiting beschreven mogelijkheid een verruiming is en geen beperking.
155	PF	De factsheet biedt duidelijkheid over de eisen om het risicoprofiel van het strategisch beleggingsbeleid gedurende de transitie aan te passen. SZW geeft aan dat er ook ruimte is om de aanpassing van het beleggingsbeleid pas na de overgang naar het nieuwe stelsel te voltooien, omdat de toets of het beleggingsbeleid voldoet eens per 12 maanden plaats vindt. Aanpassing van het beleid zoals vermindering renteafdekking voor lange horizon na de overgang kan het risico op invaren met een fondstekort beperken. ➤ Wij vragen DNB om de mogelijkheid om het beleggingsbeleid later aan te passen mee te nemen in deze factsheet (pagina 17 en 18).

5h **Q&A: Hoe geeft een pensioenuitvoerder een beheerste invulling aan de keuze voor een variabel projectierendement om gelijke aanpassingen in de uitkeringen te realiseren?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

6. Guidance opdrachtaanvaarding en governance

6a Factsheet: Opdrachtaanvaarding en besluitvorming pensioenfondsen over transitie

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
156	SPMS	-Bij amendement is geregeld dat als een bepaald leeftijdscohort is ondervetegenwoordigd bij een verantwoordingsorgaan, pensioenfondsen bij het uitvragen van de risicopreferentie dit leeftijdscohort actief vragen zich aan te melden bij het verantwoordingsorgaan. In de meeste gevallen hebben pensioenfondsen het risicopreferentie-onderzoek reeds uitgevoerd. Daartoe heeft de AFM immers opgeroepen (AFM, Risicopreferentieonderzoek: slim om nu al te beginnen, 25 april 2022). Hoe moeten pensioenfondsen met dit amendement omgaan als het risicopreferentie-onderzoek reeds is uitgevoerd?
157	SPMS	-Een pensioenfonds moet de generatie-effecten van de totale transitie in termen van nettoprofit per leeftijdscohort aan het verantwoordingsorgaan voorleggen. Dit is lastig voor zover hieronder is begrepen een vergelijking tussen de situatie dat het pensioenfonds wél of niét tot WTP-waardeoverdracht zou besluiten. Doorgaans zal het pensioenfonds geen uitgewerkte pensioenregeling hebben voor de situatie dat géén WTP-waardeoverdracht zal plaatshebben, omdat deze waardeoverdracht onderdeel is van het standaardpad bij invaren.
158	NOVA	Het, wat wij maar zullen aanduiden als, evenwichtigheids criterium dat een pensioenfonds moet hanteren in het kader van de beslissing al of niet over te gaan tot invaren, wordt in de WTP anders verwoord dan het reeds bekende 'evenwichtigheids criterium' dat is neergelegd in artikel 105 lid 2 Pw. In artikel 150I lid 4 aanhef en onder b WTP is bepaald dat een pensioenfonds een verzoek om invaren van de werkgever alleen afwijst als 'de effecten van de voorgenomen wijzigingen ten aanzien van het pensioen als geheel tot onevenwichtig nadeel zou leiden voor' de (oud-)deelnemers. In de concept beleidsuitingen lijkt DNB te zeggen dat bij invaren getoetst moet worden aan de in artikel 105 lid 2 Pw neergelegde norm (Zie pagina 17 onder het kopje 'Evenwichtige belangenafweging' van het 'Concept beleidsuitingen DNB thema invaren en opdrachtaanvaarding'). Wij menen dat in de tekst onvoldoende tot uitdrukking komt of er in de visie van DNB licht zit tussen de twee criteria, en zo ja, aan welk criterium DNB nu gaat toetsen. Ook is wat ons betreft nog onvoldoende duidelijk hoe deze evenwichtigheids criteria zich tot elkaar verhouden. Zie in dit verband ook antwoord 77, TK 36067, nr. 89 (blok Transitie). In dat antwoord wordt wel ingegaan op de reden dat het door de werkgever toe te passen criterium anders is dan het door het pensioenfonds toe te passen criterium. Op het hierboven aan de orde gestelde punt wordt echter geen aandacht besteed. Ook kunnen wij ons voorstellen dat DNB deze toetst nog meer concretiseert. Wij adviseren DNB een en ander in de beleidsuitingen vast te leggen.
159	PF	Pagina 2 "Deze transitie-effecten worden in ieder geval berekend met netto profijt berekeningen ...". In de berekening van netto profijt wordt zowel de werkgevers- als de werknemerspremie beschouwd als inleg van de deelnemer. Compensatie voor afschaffing doorsneesystematiek door extra premie-inleg leidt zodoende wel tot een beter pensioenresultaat, maar niet tot een algehele verbetering van het netto profijt. Indien de extra werkgeverspremie niet doorwerkt in lagere lonen, dan geeft het niet toerekenen van extra werkgeverspremie aan de deelnemer een getrouwer beeld van de netto profijt effecten van deelnemers. ➤ We bepleiten dat fondsen in voorkomende gevallen de extra werkgeverspremie buiten het netto profijt kunnen houden.
160	PF	Formele opdrachtaanvaarding van de pensioenregeling en het invaar-verzoek Er wordt op pagina 2 en 3 verwezen naar artikel 115 Pw en artikel 110d Wvb waarin via een amendement is opgenomen dat het pensioenfonds bij het uitvragen van de risicohouding deelnemers in ondervetegenwoordigde leeftijdscohorten actief moet vragen zich aan te melden bij het verantwoordingsorgaan. De onderzoeken naar de risicopreferenties zijn met het oog op een tijdige implementatie wellicht al uitgevoerd voordat dit amendement werd ingediend en/of voordat dit wetsvoorstel van kracht wordt. Daarnaast is melding weinig zinvol als er geen openstaande vacatures in het verantwoordingsorgaan zijn. ➤ Kan DNB bevestigen dat in deze situaties pas bij een volgend risicopreferentieonderzoek hieraan invulling hoeft te worden gegeven? Kan DNB daarnaast aangeven wat er van het fonds wordt verwacht als er na invoering van de wet wel vacatures zijn bij het VO? In het risicopreferentieonderzoek wordt, uitgaande van cohorten van vijf jaar, een groot aantal cohorten onderscheiden. ➤ Kan DNB toelichten hoe het amendement dient te worden geïnterpreteerd in relatie tot het aantal cohorten?

161	PF	Pagina 3: Niet helder is wat bij opdrachtaanvaarding en besluitvorming bedoeld wordt met "het besluitvormingsmoment"? ➤ Kan DNB toelichten wat bedoeld wordt met "het besluitvormingsmoment"?
162	PF	Pagina 3 "Voor een beheerste en evenwichtige transitie is het belangrijk dat sociale partners en pensioenfondsvoorafgaand aan het besluitvormingsmoment afspraken maken die robuust zijn voor financiële en economische ontwikkelingen in de tussenliggende periode (zogenaamde 'complete' besluitvorming). [...] Deze complete besluitvorming wordt in zowel het transitieplan als het implementatieplan opgenomen." Als er meerdere transitieplannen worden verwacht, moeten al deze afspraken dan in het implementatieplan opgenomen worden? ➤ Hoe zou dat volgens DNB passen in de aangereikte Good practice Inhoudsopgave implementatieplan?
163	PF	Pagina 3, 5e alinea van boven, laatste zin: "Bij deze beoordeling maakt het pensioenfonds gebruik van het implementatieplan." Het implementatieplan moet het transitieplan zijn. Het resultaat van de beoordeling door het fonds wordt vervolgens opgenomen in het implementatieplan.
164	PF	Standaard invaarpad 63) Pagina 3 "Artikel 150l Pw voorziet in twee scenario's om af te wijken van het 'standaard invaarpad'". ➤ Hoe ziet DNB een derde scenario dat afwijkt van het standaardpad, waarbij (een deel van) de sociale partners niet of niet tijdig een compleet transitieplan indienen bij het pensioenfonds? Dit is met name relevant voor fondsen waar naar verwachting meerdere transitieplannen in scope zijn, waaronder ook van gesloten regelingen waarbij contact met de werkgever/rechtsofvolger moeilijk is.
165	PF	Medezeggenschap en intern toezicht bij besluitvorming over invaren 64) De informatievoorziening aan het VO (pagina 4) lijkt gebaseerd op de Conceptbesluit FTK van oktober 2022. Daarin ontbreekt de verplichte berekening van reële pensioenuitkomsten nog. ➤ Kan DNB bevestigen dat het fonds deze ook met het VO moet delen?
166	PF	Pagina 5, tweede zin: "DNB heeft vanaf de melding van voornemen tot invaren bij DNB tot de beoogde invaardatum de bevoegdheid om een verbod op te leggen. DNB heeft de bevoegdheid de beoordelingsstermijn gemotiveerd te verlengen met maximaal twee maal drie maanden." Wij vinden een jaar voor de beoordeling heel lang en gegeven het totale transitiepad disproportioneel. ➤ Kan DNB bevestigen dat de beoordeling in principe binnen zes maanden wordt afgerond en alleen in uitzonderingsgevallen langer duurt tot maximaal een jaar? Wij pleiten voor een beschrijving van het proces bij DNB, invoering van fatale termijnen en duidelijke criteria voor een beroep door DNB op verlenging.

6b Factsheet transitieplan Wet toekomst pensioenen

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
167	HVG Law	In artikel 4, sub e van de concept regeling is aangegeven dat de melding aan de werkgever of de beroepspensioenvereniging plaatsvindt van een negatief advies van (een geleding van) het Vo. De reactie van de werkgever/sociale partners met een eventuele heroverweging lijkt niet meegezonden te hoeven worden. Is dat juist of moet die informatie nog worden toegevoegd aan artikel 4? Er wordt niet aangegeven wat er gebeurt als het BO/de RvT geen goedkeuring verleent. Dit lijkt een omissie in het document.
168	PF	In de beleidsuiting staat dat DNB geen oordeel geeft over de arbeidsrechtelijke afspraken van de werkgever/sociale partners en over het transitieplan. DNB houdt toezicht op besluitvorming en uitvoering door het fonds waarbij het transitieplan voor de uitvoerder een informatiebron is. Vervolgens wordt in een factsheet wel uitgebreid ingegaan op hetgeen in het transitieplan dient te staan (pagina 6-8). ➤ Kan DNB toelichten waarom dat het geval is nu DNB op dat plan en de afspraken daarin geen toezicht dient te houden?
169	PF	Pagina 7 "... het niveau van de dekkingsgraad vanaf wanneer de financiële positie van een pensioenfonds dusdanig is dat de gemaakte afspraken uit het transitieplan niet meer toereikend zijn, ...". Fondsen moeten al maatregelen nemen als zij volgens het deterministisch sjabloon niet tijdig de fondsspecifieke invaardekkingsgraad halen. Aanvullende afspraken voor de transitie bij lage dekkingsgraden zijn daarom overbodig. SZW zal dit wellicht verduidelijken in het Besluit. ➤ We bepleiten dat DNB geen overbodige aanvullende afspraken vraagt.

170	PF	Pagina 7 “Voor de situaties waarin de afgesproken doelstellingen, voorrangsregels en maatstaven niet zonder meer toereikend zijn, moeten sociale partners en pensioenfondsen een concreet en haalbaar plan maken. Zij leggen dit vast in respectievelijk het implementatieplan en transitieplan om te borgen dat de invoerdatum van 1 januari 2027 gehaald wordt.” ➤ Kan DNB “implementatieplan en transitieplan” in de tekst aanpassen in “transitieplan en implementatieplan”? Op deze manier sluit de tekst sluit aan bij de verantwoordelijkheid van sociale partners respectievelijk pensioenfondsen.
171	PF	Uit de onderdelen j en k (pagina 8) blijkt dat een initiële vulling van de solidariteitsreserve en het inzetten van fondsvermogen voor compensatie alleen mogelijk is op verzoek van sociale partners. Dient in het geval van meerdere sociale partners c.q. meerdere transitieplannen dit verzoek van alle (betreffende) sociale partners te zijn ontvangen, of volstaat bijvoorbeeld een bepaalde representatieve meerderheid als het fonds één gezamenlijke solidariteitsreserve wil inrichten voor alle aansluitingen die kiezen voor SPR? ➤ Kan DNB de regels voor initiële vulling van de reserve als meerdere sociale partners betrokken zijn verduidelijken?

6c **Factsheet: Compensatie en compensatie-depot**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

172	HVG Law	Hier wordt gesproken over toekennen van extra pensioenaanspraken aan deelnemers in een compensatieperiode. Het toekennen van extra premie lijkt ons meer recht doen aan de feitelijke compensatie, daar er geen aanspraken meer toegekend kunnen worden
173	HVG Law	Compensatie (en de mate waarin) kan mede afhangen van het besluit tot invaren. Het lijkt ons bijzonder complex de compensatie evenwichtig in te richten op het moment dat nog niet zeker is welke middelen beschikbaar zijn vanuit het eventuele invaren. Qua tijd lopen deze projecten mogelijk niet synschron. Hoe wordt hierin voorzien?

6d **Factsheet: Omrekenmethoden bij invaren**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

174	WTW	Bij de standaardmethode staat toegelicht dat het minimaal vereist eigen vermogen eerst wordt afgezonderd. In de kamerbehandeling is daarnaast aangegeven dat de operationele reserve een op een kan worden overgezet. Afgezien van onvolkomenheden in de terminologie; onduidelijk is (ook in deze factsheet) wat hieronder te verstaan. Wellicht is bedoeld dat de operationele reserve de kostenvoorziening vervangt en van gelijke hoogte wordt. Dat roept de vraag op hoe om te gaan met de financiering van toekomstige uitvoeringskosten, ook en wellicht met name voor de pensioenleeftijd. Daarnaast is er reden, en kan het verstandig zijn, om ook andere voorzieningen en reserves te vormen uit fondsvermogen.
175	WTW	Onderaan pagina 11 wordt gesproken van 'de dekkingsgraad'. Wij geven in overweging nader te specificeren welke dekkingsgraad hier wordt bedoeld, aangezien deze zal afwijken van de dekkingsgraad zoals het fonds die rapporteert.
176	WTW	Op pagina 12 staat de zin: 'Indien de dekkingsgraad bij invaren lager is dan 105%, gelden bij toepassing van de vba-methode ...'. De vervolgens genoemde voorwaarden gelden volgens ons (maar ook volgens de erop volgende subtitel) ook voor de standaardmethode. Hoewel niet incorrect komt het de duidelijkheid hier naar onze mening ten goed als 'bij toepassing van de vba-methode' wordt weggelaten.
177	WTW	Op pagina 13, bij de ten minste 95% rekenregel-grens, wordt verwezen naar artikel 150n waar had moeten worden verwezen naar 150o. Waarbij overigens opgemerkt dat de combinatie van die beide artikelen, vanwege de wijzigingen en aangenomen amendementen die erin zijn verwerkt, een hoofdpijndossier op zichzelf zijn geworden.
178	PF	Pagina 11 "De standaardregel ... leidt de persoonlijke pensioenvermogens hieruit af op basis van ... de spreidingstermijn van maximaal tien jaar." ➤ Kan het fonds hierbij ook een spreidingstermijn kiezen van bijvoorbeeld één, vijf of zeven jaar?
179	PF	Pagina 11 "Hierbij geldt dat het minimaal vereist eigen vermogen volgens het financieel toetsingskader na transitie, eerst wordt afgezonderd." ➤ Kan DNB expliciteren dat niet alleen het MVEV, maar ook andere voorzieningen zoals de operationele reserve of de voorziening voor bestaande premievrijgestelde deelnemers, eerst wordt afgezonderd?

180	PF	<p>Pagina 11 "Indien de dekkingsgraad bij invaren lager is dan 105%, kan een pensioenfonds bij beide methodes maximaal 5% van de waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten aanwenden voor [...]." Bij een DC-regeling is de dekkingsgraad per definitie gelijk aan 100%+MVEV.</p> <p>➤ Kan DNB bevestigen dat dit kwalificeert als een situatie van 'dekkingsgraad is lager dan 105%' en er bij invaren vanuit een DC-regeling ruimte is om maximaal 5% van het totaal aan individuele kapitalen aan te wenden voor een initiële vulling van de solidariteits- of risicodelingsreserve en/of het compensatiedepot?</p>
181	PF	<p>"Indien de dekkingsgraad bij invaren hoger is dan 110%, kan het pensioenfonds na toepassing van de standaardregel (na de bovengenoemde vulling van een solidariteitsreserve, een risicodelingsreserve en/of een compensatiedepot) afwijken van de uitkomsten van de standaardregel mits de waarde van de pensioenaanspraak of het pensioenrecht van iedere deelnemer, gewezen deelnemer, andere aanspraakgerechtigde of pensioengerechtigde tenminste 95% bedraagt van de uitkomst van de standaardregel." (pagina 11-12) Deze uiting spoort met artikel 150n lid 6. Artikel 150o, lid 2 Pw geeft aan dat, ongeacht de invaarmethode, de VPV de ondergrens is als deze lager is dan 95% van de standaardmethode. Dit suggereert dat alle vermogen boven de VPV 'gericht mag worden toegedeeld', om de woorden van de beleidsuiting te gebruiken. Het is ons niet duidelijk of de specifieke voorwaarden van artikel 150n lid 6 gelden als aanvulling op de algemene voorwaarden van artikel 150o lid 2 of dat deze (waar relevant) de algemene voorwaarden vervangen. Als de algemene voorwaarden boven de specifieke voorwaarden gaan, dan zou in de beleidsuiting moeten worden uitgegaan van de algemene voorwaarden.</p> <p>➤ Kan DNB de regels voor toedeling van het fondsvermogen bij dekkingsgraden boven 110% verduidelijken?</p>
182	PF	<p>Pagina 12 "Indien de dekkingsgraad bij invaren ligt tussen 105% en 110% mag 5% van het vermogen verschoven worden, mits deze verschuiving bijdraagt aan de evenwichtigheid van de transitie." Bij dekkingsgraden onder 105% is verschuiving van maximaal 5% mogelijk voor toepassing van de standaardmethode, bij dekkingsgraden boven 110% is verschuiving van maximaal 5% van het vermogen mogelijk na toepassing van de standaardregel.</p> <p>➤ Kan DNB bevestigen dat de verschuiving van vermogen bij dekkingsgraden tussen 105% en 110% plaatsvindt na toepassing van de standaardregel?</p> <p>➤ Kan DNB toelichten of de grenzen van 105% en 110% gelden voor of na een eventuele vulling van de solidariteitsreserve en/of het compensatiedepot?</p>
183	PF	<p>Wat is de samenhang tussen artikel 150n vijfde en zesde lid Pw? Werkt de 95% voorwaarde in het zesde lid door naar het vijfde lid?</p> <p>➤ Kan DNB de samenhang tussen artikel 150n vijfde en zesde lid Pw verduidelijken?</p>

6e **Factsheet: Berekening transitie-effecten en toepassing vba-rekenmethodiek**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

184	Ortec	<p>Het maakt veel uit welke aannames er voor genoemde analyse worden gehanteerd. Denk hierbij aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Verhouding opgebouwde aanspraak versus nog op te bouwen aanspraak (met name van belang voor actieven) •Aanname voor actieven m.b.t. het in dienst blijven tot aan de pensioenopbouw •Aanname of toetredende actieven in bestaande leeftijdcohorten wel of niet meegenomen worden in de analyses. <p>Vraag: Heeft de wetgever/ toezichthouder specifieke eisen ten aanzien van bovengenoemde? Bijvoorbeeld ten behoeve van transparantie en vergelijkbaarheid?</p>
185	Ortec	<p>Wij denken dat ten behoeve van transparantie een doorrekening op specifieke maatmensen met vooraf gestelde aannames ten aanzien van de voortzetting van actieve dienst betere inzichten geeft welke aansluiten bij de impact van de transitie. Daarnaast hebben wij vanuit onze praktijk ervaren dat er zeer grote verschillen in uitkomsten en conclusies kunnen zitten tussen een netto profijtberekening voor een maatmens versus een analyse op generatieniveau (beide vanuit een gelijk geboortjaar). Dit verschil komt voort uit de toekomstige toe- en uittredingen, en uit het wel of niet meewegen van slapers in een cohort.</p> <p>Wij stellen voor om de analyses uit te voeren op specifieke maatmensen. Hierbij zullen maatmensen met verschillende pensioenstatussen en geboortejaren worden bekeken.</p>

186	Ortec	<p>Vraag: hoe moet de marktwaarde van de toekomstige premie-inleg worden vastgesteld in geval van premiebij- en terugstortingen vanuit en naar de werkgever? Stel dat de premiebij- en terugstortingen worden meegenomen in de netto contante waarde (NCW) van de premies en deze dus (in geval van bijstortingen) verlagend werken op het netto profijt. Dan rijzen er twee vragen: -Hoe wordt de NCW van de premies bepaald per cohort? Als reguliere premieopslag, zodat deze volledig terecht komt bij de actieve deelnemers? Of voor alle deelnemers, en hoe delen we deze dan toe? Op basis van VPV? -Als we ons eerst richten op de bijstortingen, geldt dat deze een waarde vertegenwoordigen voor de deelnemers, ten koste van de werkgever. Wanneer we deze waarde in de netto profijt berekening meenemen, ontstaat een lagere netto profijt waarde dan in de situatie dat de werkgever deze waarde ineens afkoopt (wat een verhoging van de dekkingsgraad tot gevolg heeft en waarbij de waarde van de bijstortingen niet meer meegaan in de NCW van de premies). Dit sluit niet aan bij de intuïtie.</p> <p>Stel dat de premiebij- en terugstortingen als externe geldstroom zouden worden beschouwd en deze niet worden meegenomen in de vaststelling van de NCW van de premies in het netto profijt. -Dan zien we (op totaal niveau) wel een gelijke netto profijt waarde in geval van behoud van de bijstortgarantie of directe afkoop hiervan. -En hoe moet dan worden omgegaan met premiekortingen die worden toegepast afhankelijk van het niveau van de dekkingsgraad? Zijn die ten gunste van de derde partij, de werkgever, of ten gunste van de deelnemers? En zijn dit dan alle deelnemers (naar rato van VPV bijvoorbeeld, omdat het een maatregel is die wordt toegepast in geval van hoge dekkingsgraad) of alleen de actieve deelnemers zoals ook de reguliere premie?</p> <p>Gegeven de impact van de invulling hiervan en de specifieke afspraken die hieraan ten grondslag liggen, pleiten wij voor decentrale vrijheid waarbinnen de sociale partners zelf een keuze kunnen maken voor de wijze van toerekening van de premieafspraken, passend bij hun specifieke situatie, waarbij hen gevraagd kan worden hun keuze nader te onderbouwen.</p>
187	Ortec	<p>Vraag: hoe lang wordt de horizon van de nieuwe uniforme scenariosets? De op dit moment gepubliceerde Q-set kent een horizon van 60 jaar => voor jonge deelnemers (van zeg 25 jaar) betekent dit dat alleen de uitkeringen tot en met leeftijd 85 gewaardeerd kunnen worden: is de DNB van plan om langere sets te publiceren? Of moet in de waardering afgedwongen worden dat de laatste "uitkering" gelijk is aan of het totale pensioenvermogen op eindleeftijd simulatie, of voor DB regelingen: uitkering * tariefactor?</p>
188	PF	<p>Het maakt veel uit welke aannames worden gehanteerd voor de verandering in netto profijt (pagina 14 onderaan). Denk hierbij aan: o verhouding opgebouwde aanspraak versus nog op te bouwen aanspraak (met name van belang voor actieven); o aanname voor actieven m.b.t. het in dienst blijven tot aan de pensioenopbouw; o aanname of toetredende actieven in bestaande leeftijdscohorten wel of niet meegenomen worden in de analyses. De verandering in netto profijt voor een maatmens en op generatieniveau (beide vanuit een gelijk geboortjaar) kan sterk verschillen. Dit verschil komt voort uit de toekomstige toe- en uitredingen en uit het wel of niet meewegen van slapers in een cohort. Wij denken dat voor de transparantie een doorrekening op specifieke maatmensen met vooraf gestelde aannames ten aanzien van de voortzetting van actief dienstverband meer inzicht geeft van de effecten van de transitie. Wij stellen voor om de analyses uit te voeren op specifieke maatmensen. Hierbij zullen maatmensen met verschillende pensioenstatussen (actief, slaper, gepensioneerde) en geboortejaren worden bekeken. > Kan DNB toelichten of, en zo ja, welke specifieke eisen gelden ten aanzien van bovengenoemde, bijvoorbeeld ten behoeve van transparantie en vergelijkbaarheid?</p>
189	PF	<p>Kan DNB toelichten hoe de marktwaarde van de toekomstige premie-inleg moet worden vastgesteld in geval van bijstortingen vanuit en terugstortingen naar de werkgever? [Zie voorbeelden in document PF p. 37]</p>
190	PF	<p>Voor de transitie moeten netto profijt effecten worden berekend per leeftijdscohort en per deelnemersgroep (pagina 15). > Kan DNB verduidelijken of deze transitie-effecten voor meerdere scenario's, startdekkingsgraden en eventueel beleidskeuzes (premieniveau) moeten worden bepaald? Zo ja, dan leidt dit tot een overdaad aan berekeningen.</p>

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
191	SPMS	<p>1.1 Een volle toets van art. 105 lid 2 Pw</p> <p>Wij bemerken dat DNB aanstuurt op een inhoudelijke toets van de evenwichtige belangenafweging. Dat achten wij onwenselijk. De norm uit art. 105 lid 2 Pw richt zich primair tot de (mede)beleidsbepalers van een pensioenfonds. Daarbij past niet dat DNB op de stoel van het pensioenfonds gaat zitten door de evenwichtige belangenafweging vol te toetsen. Voor zover niet reeds uit bestendige rechtspraak volgt, heeft de wetgever in de memorie van toelichting bij de WTP verduidelijkt dat DNB een marginale toets toekomt. Zou DNB opteren voor een volle toets, dan treedt hij daarmee buiten de bevoegdheid die de wetgever hem heeft toegekend. Dat kan discussie tussen DNB en pensioenfondsen veroorzaken. Die discussie leidt tot vertraging en mogelijk impasse bij de implementatie van het nieuwe stelsel.</p>
192	SPMS	<p>1.3. Doorlooptijd toezicht</p> <p>DNB heeft in beginsel zes maanden om een voorgenomen WTP-waardeoverdracht te verbieden. Deze termijn kan hij met tweemaal drie maanden verlengen. Het is op basis van de voorliggende concepten niet duidelijk onder welke omstandigheden DNB tot zo'n verlenging over gaat, of op welke manier DNB zich inspant om een zo kort mogelijke doorlooptijd te realiseren. Hierdoor moet een pensioenfonds – voor een beheerste en integere transitie – ervan uitgaan dat DNB een jaar nodig heeft om de voorgenomen waardeoverdracht te beoordelen. Pensioenfondsen hebben maximaal drie-en-een-half jaar om de transitie vorm te geven: van arbeidsvoorwaardelijke fase tot en met het daadwerkelijke invaren. Vanwege de mogelijke doorlooptijd bij DNB komt dit effectief neer op maximaal twee-en-een-half jaar – uitgaande van 31 december 2026 als beoogde invaardatum. Wil een pensioenfonds eerder dan 31 december 2026 invaren, is deze krappe termijn van twee-en-een-half jaar nóg korter. Zo komt een (te) grote operationele druk bij sociale partners/pensioenfondsen te liggen en is het aanwenden van rechtsmiddelen tegen een eventueel verbod van DNB praktisch onmogelijk.</p> <p>Wij zijn ons meer dan bewust van het feit dat de stelseltransitie (ook) voor DNB een grote operatie is. Desalniettemin bespeuren wij een discrepantie tussen de inspanning die DNB van pensioenfondsen vraagt en de inspanningsverplichting die DNB zichzelf oplegt. Graag zien wij in de beleidsuitingen opgenomen welke inspanningsverplichting DNB zichzelf oplegt om de termijn van de beoordeling van de WTP-waardeoverdracht zo kort mogelijk te houden. Wij zouden daarbij concreet willen hebben op welke gronden DNB kan overgaan tot verlenging van de beoordelingstermijn. Dit om willekeur te voorkomen bij de inzet van de bevoegdheid om de beoordelingstermijn te verlengen.</p>
193	NOVA	<p>Het, wat wij maar zullen aanduiden als, evenwichtigheids criterium dat een pensioenfonds moet hanteren in het kader van de beslissing al of niet over te gaan tot invaren, wordt in de WTP anders verwoord dan het reeds bekende 'evenwichtigheids criterium' dat is neergelegd in artikel 105 lid 2 Pw. In artikel 150I lid 4 aanhef en onder b WTP is bepaald dat een pensioenfonds een verzoek om invaren van de werkgever alleen afwijst als 'de effecten van de voorgenomen wijzigingen ten aanzien van het pensioen als geheel tot onevenwichtig nadeel zou leiden voor' de (oud-)deelnemers.</p> <p>In de concept beleidsuitingen lijkt DNB te zeggen dat bij invaren getoetst moet worden aan de in artikel 105 lid 2 Pw neergelegde norm (Zie pagina 17 onder het kopje 'Evenwichtige belangenafweging' van het 'Concept beleidsuitingen DNB thema invaren en opdrachtaanvaarding'). Wij menen dat in de tekst onvoldoende tot uitdrukking komt of er in de visie van DNB licht zit tussen de twee criteria, en zo ja, aan welk criterium DNB nu gaat toetsen.</p> <p>Ook is wat ons betreft nog onvoldoende duidelijk hoe deze evenwichtigheids criteria zich tot elkaar verhouden. Zie in dit verband ook antwoord 77, TK 36067, nr. 89 (blok Transitie). In dat antwoord wordt wel ingegaan op de reden dat het door de werkgever toe te passen criterium anders is dan het door het pensioenfonds toe te passen criterium. Op het hierboven aan de orde gestelde punt wordt echter geen aandacht besteed.</p> <p>Ook kunnen wij ons voorstellen dat DNB deze toetst nog meer concretiseert. Wij adviseren DNB een en ander in de beleidsuitingen vast te leggen.</p>

194	NOVA	<p>In het wetsvoorstel is ervoor gekozen dat uitsluitend een pensioenfonds een bestuursrechtelijke procedure kan voeren tegen een besluit van DNB omtrent invaren (zie TK 36067, nr. 8, p. 7). (Oud-)deelnemers kunnen wat de wetgever betreft geen bestuursrechtelijke rechtsgang instellen tegen zo'n DNB-besluit. Aldus is wat de wetgever betreft in feite slechts een door DNB gegeven verbod op invaren vatbaar voor een bestuursrechtelijke procedure. Indien DNB zich onthoudt van het opleggen van een verbod heeft een pensioenfonds immers wat het wenste. Het wil invaren en DNB is daarmee kennelijk akkoord.</p> <p>Artikel 150m lid 2 WTP gaat ervan uit dat een verbod een bestuursrechtelijk besluit is. Het moet dus voldoen aan de eisen die de Awb stelt aan zo'n besluit. Dat wil zeggen dat bij de totstandkoming ervan voldaan moet worden aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, dat het gemotiveerd moet worden en op schrift moet zijn gesteld. Deze eisen gelden, volgens de wetgever kennelijk niet voor de impliciete instemming (althans het achterwege laten van een verbod) van DNB met invaren. Dat vinden wij merkwaardig, maar dat is klaarblijkelijk de keuze van de wetgever.</p> <p>Uit de in de WTP vastgelegde regeling leiden wij af dat het na twee mogelijke (gemotiveerde) verlengingsberichten uitblijven van verder bericht van DNB instemming impliceert. Blijkens het advies van (het kantoor van) de landsadvocaat van 24 maart 2022 houdt ook de minister er rekening mee dat 'geen verbod tot waardeoverdracht op te leggen (lees: instemming met; Cie pensioenrecht) een besluit in de zin van de Awb is'. De wijziging van het wetsvoorstel WTP van 17 maart 2022 (zie TK 36 067, nr. 8, bijlage advies van kantoor landsadvocaat, p. 3, vraag 2) wijst er ook op dat de wetgever daar (impliciet) van uitgaat. Als impliciete instemming (het uitblijven van reactie) geen besluit zou zijn, was het immers niet nodig geweest expliciet te regelen dat (oud-)deelnemers geen belanghebbenden zijn bij het niet opleggen van een verbod op waardeoverdracht. Dan was het sowieso niet mogelijk geweest een bestuursrechtelijke procedure te voeren indien geen verbod op waardeoverdracht wordt opgelegd.</p> <p>Wij zouden het vanuit het oogpunt van rechtszekerheid zorgvuldiger vinden als het door DNB niet opleggen van een verbod ook schriftelijk zou worden bevestigd.</p> <p>Wij gaan ervan uit dat ook aan een impliciete instemming te allen tijde een zorgvuldig besluitvormingsproces ten grondslag moet liggen, waarin DNB met onder meer inachtneming van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur onderbouwd tot (een verbod of) impliciete instemming komt. In ieder geval moet voorkomen worden dat 'instemming' het gevolg kan zijn van een capaciteitsgebrek bij DNB om het voorgenomen besluit tot invaren te toetsen. In de concept beleidsuitingen missen wij een garantie dat instemming altijd het resultaat is van een inhoudelijke en zorgvuldige beoordeling van het invaarverzoek van het pensioenfonds.</p> <p>Wij geven DNB met het oog hierop in overweging in de beleidsuitingen vast te leggen dat als zij geen verbod oplegt, zij het overdragende pensioenfonds dit voor de beoogde overdrachtsdatum gemotiveerd mededeelt.</p>
195	Anoniem	Is een operationele risico reserve ook een maatregel in het kader van het beheersen van de risico's?
196	HVG Law	Voor het besluit tot invaren geldt een dubbele evenwichtigheidsstoets (artikel 105, lid 2 Pw en artikel 150l, lid 4 Pw). Wat zijn de maatstaven die gehanteerd worden per toets? En hoe verhouden deze zich tot elkaar? Wat is minimaal nodig om de evenwichtigheid aan te tonen.
197	PF	<p>Pagina 16,17 "Dat kan het geval zijn als in de verstrekte informatie de kwantitatieve effecten van de collectieve waardeoverdracht niet of naar oordeel van DNB niet goed in beeld zijn gebracht".</p> <p>➤ Kan DNB bevestigen dat de verstrekte informatie wordt getoetst aan de wettelijke eisen en dat DNB hier geen discretionaire bevoegdheid heeft?</p>
198	PF	<p>Pagina 18 "Als van de uitkomst van een belangenafweging gesteld kan worden dat (een deel van) de deelnemers, gewezen deelnemers en andere aanspraakgerechtigden of pensioengerechtigden zich niet op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen, terwijl voldaan is aan alle hiervoor genoemde eisen, kan dit voor DNB alsnog aanleiding zijn om een verbod op te leggen." We vinden dit veel te ruim en niet wenselijk. De norm is weinig concreet en de terminologie is anders dan in de wet, waardoor de inhoudelijke beoordeling onnodig subjectief wordt. Bovendien sluit dit niet aan bij het voornemen van DNB om procesmatig en marginaal te toetsen.</p> <p>➤ Kan DNB de norm voor het opleggen van een verbod verduidelijken en in lijn brengen met de wet en het voornemen om marginaal te toetsen?</p>
199	PF	<p>Heroverweging door sociale partners wordt gevraagd bij negatief advies van een geleding binnen het Verantwoordingsorgaan.</p> <p>➤ Ligt vast wat een geleding binnen het Verantwoordingsorgaan is?</p> <p>➤ Kan DNB bevestigen dat er drie geleidingen (werknemers, werkgevers, gepensioneerden) zijn?</p>

200	PF	Het minimaal vereist eigen vermogen volgens het financieel toetsingskader na transitie wordt eerst afgezonderd. Op verzoek van de werkgever kunnen ook de overige collectieve vermogens (solidariteitsreserve en eventueel compensatie-depot) worden afgezonderd. > Kan DNB toelichten dat dit ook geldt voor een eventueel noodzakelijke aanvulling van de operationele reserve?
-----	----	--

7. Guidance Implementatieplan

7a Factsheet Aard en indiening implementatieplan

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
201	SPMS	- DNB lijkt in zijn beleidsuiting enkel acht te slaan op de risico's bij invaren, maar heeft weinig aandacht voor risico's als niet zou worden ingevaren. Door deze eenzijdige risico-inschatting ontstaat een onvolledig beeld en kan de proportionaliteit van eventuele maatregelen ten aanzien van deze risico's niet worden getoetst.
202	KPS	Aandachtspunt: Het is opmerkelijk dat een pensioenfonds wordt verplicht om het implementatieplan 6 maanden voor de CWO in te dienen, maar dat DNB naast een behandeltermijn van 6 maanden ook nog 2 maal 3 maanden kan verlengen. Dit zou ertoe kunnen leiden dat een fonds om er zeker van te zijn dat de CWO kan plaatsvinden 1 jaar van te voren haar implementatieplan in moet leveren. Dit punt is met name relevant omdat veel fondsen mikken op een overstap per 1 januari. Aanbevelingen: geef vanuit DNB duidelijkheid wanneer de toezichthouder aan 6 maanden voldoende heeft bij de CWO en in welke situaties (en concreet beschreven) het 9 maanden dan wel 12 maanden zal duren. Dat komt de werkbaarheid en planning van de pensioenfondsen zeer ten goede.
203	HVG Law	Opgenomen is dat alle pensioenuitvoerder die op 31 december 2022 pensioenregelingen uitvoeren die worden aangepast naar wet- en regelgeving van het nieuwe pensioenstelsel, een implementatieplan moeten opstellen. Klopt deze peildatum nog wel? Of moet dit 30 juni 2023 zijn?
204	WTW	Bovenaan pagina 6, onderdeel vi, wordt toegelicht dat effecten van toepassing transitie-FK en van de AMvB voor versoepelde toeslagregels moeten worden toegelicht. Gesproken wordt van toeslagverlening; beter lijkt ons daar te spreken van 'extra toeslagverlening'.
205	PF	De genoemde datum in "Alle uitvoerders die op 31 december 2022 pensioenregelingen uitvoeren die worden aangepast" (pagina 2) lijkt niet aangepast aan de nieuwe ingangsdatum van de WTP. Verder gelden de beleidsuitingen voor alle uitvoerders die pensioenregelingen uitvoeren die worden aangepast aan de WTP. > Kan de genoemde datum vervallen?
206	PF	Omdat pas mag worden ingevaren als DNB geen verbod heeft opgelegd, is een door het pensioenfonds in te dienen implementatieplan een voorlopig of voorgenomen implementatieplan onder voorbehoud van goedkeuring DNB. Pas na goedkeuring door DNB kan het fondsbestuur het implementatieplan (en eventueel invaarbesluit) definitief vaststellen. In de beleidsuiting komt het onderscheid tussen een voorlopig en een definitief implementatieplan niet terug (pagina 3). > Kan DNB het onderscheid tussen voorlopig en definitief invaarbesluit in de beleidsuiting opnemen?
207	PF	Pagina 3 "De pensioenuitvoerder dient het implementatieplan in bij DNB binnen twee weken nadat het plan door het bestuur is vastgesteld. (Artikel 150i, lid 5 Pw). De pensioenuitvoerder stelt het implementatieplan dan ook gelijk op de website beschikbaar ...". De term 'gelijk beschikbaar stellen' staat noch in de wet, noch in het Conceptbesluit. Het moet daarom een keuze voor het fonds en geen wettelijke eis of een eis van de toezichthouder zijn. Wij kunnen ons voorstellen dat fondsen ervoor kiezen om een voorgenomen implementatieplan niet te publiceren in afwachting van goedkeuring door de toezichthouders. Wijziging van het concept document na een eerste beoordeling door de toezichthouders leidt mogelijk tot verwarring bij deelnemers en pensioengerechtigden. > Kan DNB bevestigen dat het is toegestaan dat fondsen het implementatieplan pas na goedkeuring op de website plaatsen?

7b Factsheet inhoud implementatieplan pensioenfondsen

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

208	VCP	<p>Het concept met de beleidsuiting over het implementatieplan leidt tot de volgende observatie.</p> <p>Introductie</p> <p>Het is vreemd dat een pensioenfonds wordt verplicht om het implementatieplan 6 maanden voor de CWO in te dienen, maar dat DNB naast een behandeltermijn van 6 maanden ook nog tweemaal met 3 maanden kan verlengen.</p> <p>Dit zou er toe kunnen leiden dat een fonds, om zeker te zijn dat de CWO kan plaatsvinden, één jaar van te voren haar implementatieplan moet inleveren. Die termijn loopt niet samen met een eventuele inwerkingstredingsdatum van de WTP per 1 juli 2023.</p> <p>Dit is met name relevant omdat een aantal pensioenfondsen mikken op een overstap per 1 januari aanstaande.</p> <p>Aanbeveling:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Behandeltermijn niet tweemaal maar slechts eenmaal met 3 maanden verlengen.
209	SPMS	- DNB lijkt meer verantwoording te vragen dan nodig in relatie tot de WTP ten aanzien van (onder)uitbesteding. De beleidsuiting lijkt (zelfs) zo ver te strekken dat een pensioenfonds de onderlinge afspraken tussen (onder)uitbestedingsrelaties moet monitoren. Wij betwijfelen de noodzaak van deze vergaande verantwoordingsplicht en wijzen op de aanzienlijke operationele last die hiermee is gemoeid.
210	SPMS	- Een pensioenfonds moet een analyse van de kosten van de uitvoering van de pensioenovereenkomst in het implementatieplan opnemen. Omvat dit tevens de kosten van vermogensbeheer?
211	PF	Pagina 5 "6. Een fonds moet kunnen aantonen dat de datakwaliteit voor, tijdens en na de transitie geborgd is. Dit doet zij door het uitvoeren van een risicoanalyse als hiervoor bedoeld in bovenstaande onderdeel 5.c". Punt 6 overlapt met punt 5 ervoor. Punt 6 zou kunnen vervallen of samengevoegd worden met punt 5.
212	PF	<p>Wat is de beoogde scope van de punten 9 en 10 (pagina 5)? Indien dit alle risico's (en daarmee alle beheersingsmaatregelen) die verband houden met de uitvoering van de pensioenovereenkomst omvat, zal de beschrijving in het implementatieplan uitgebreid zijn. Dit druist in tegen het idee dat het implementatieplan een zelfstandig leesbaar document moet zijn.</p> <p>➤ Kan DNB de scope van de punten 9 en 10 toelichten?</p>
213	PF	<p>"Zowel de effecten van het toepassen van het financieel toetsingskader tijdens de transitie als de effecten van de toeslagverlening tussen 1 juli 2022 en de aanvang van de transitie ..." (pagina 6, punt vi). Deze zin lijkt onvolledig en de strekking is niet geheel duidelijk.</p> <p>➤ Kan DNB verhelderen welke effecten van het toepassen van het FTK (of is bedoeld: transitie-FTK?) moeten worden beschreven? En effecten waarop, bijvoorbeeld op verwachte pensioenuitkeringen of dekkingsgraad?</p>
214	PF	<p>"Het fonds geeft ook aan op welke wijze de voorbereidingen worden getroffen voor en invulling zal worden gegeven aan de uitvoering van een besluit over de omrekenmethoden en het aanwenden van het vermogen pensioenfonds (artikel 150n Pw)." (pagina 6, punt ix) De verwijzing naar artikel 150n moet een verwijzing naar artikel 150i, lid 3 zijn.</p> <p>➤ Kan de verwijzing naar artikel 150n worden gewijzigd in een verwijzing naar artikel 150i, lid 3?</p>

7c **Good Practice Inhoudsopgave implementatieplan pensioenfondsen**

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
215	PF	<p>Het implementatieplan moet zonder communicatieplan bij DNB worden ingediend, omdat AFM dit beoordeelt (pagina 6). Daarna staat dat het communicatieplan tegelijkertijd bij AFM moet worden ingediend (pagina 7).</p> <p>➤ Kan DNB toelichten hoe dit proces in de praktijk wordt vormgegeven en hoe DNB en AFM hun werkzaamheden op elkaar afstemmen, om te voorkomen dat fondsen die willen invaren op één partij moeten wachten?</p>
216	PF	<p>Het opvragen van alle uitbestedingen en onderuitbestedingsrelaties, de uitbestedingsrisico's en de beheersingsmaatregelen en de afspraken tussen uitbestedingsrelaties onderling (pagina 8) volgt niet uit de WTP.</p> <p>➤ Kan DNB toelichten waarom dit onderdeel is van de good practice of dit schrappen?</p>

217	PF	Pagina 9 "Het implementatieplan beschrijft het waarom en het hoe van het invaren op hoofdlijnen." Dit suggereert dat fondsen ook moeten uitleggen waarom wordt ingevaren en dat dit beter is dan niet invaren. Dit is niet nodig, gezien het wettelijke uitgangspunt "invaren, tenzij". ➤ Kan DNB deze zin verduidelijken of aanpassen?
218	PF	Pagina 17: "Vóór het invaarbesluit laat de pensioenuitvoerder onderzoeken of het pensioenfondsbestuur op basis van de door de pensioenuitvoerder verrichte werkzaamheden in staat is gesteld een oordeel te vellen over de juistheid en de volledigheid van de voor invaren benodigde data." Betreft dit de datum van het voorgenomen besluit tot invaren zoals het ook in het (voorlopige) implementatieplan wordt opgenomen dat aan DNB voor goedkeuring wordt voorgelegd of de datum waarom het invaarbesluit definitief kan worden vastgesteld, dus na goedkeuring door DNB? Wij denken het eerste moment. ➤ Kan DNB expliciteren op welk moment de uitvoerder dit moet laten onderzoeken?

7d **Factsheet Toezicht door DNB op implementatie van de transitie door pensioenfondsen**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

7e **Q&A Wat doet een pensioenfonds om de datakwaliteit bij invaren te borgen?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

219	HVG Law	Op pagina 16 van het document staat dat een IT auditor cf art 46 Besluit uitvoering Pw en Wvb voor en na het invaren werkzaamheden moet verrichten. Dit lijkt niet juist. In voornoemd art 46 staat dat dat enkel voorafgaand aan het invaren is. Na invaren moet enkel de accountant werkzaamheden verrichten en niet de IT auditor.
-----	---------	---

7f **Q&A: voor welke werkzaamheden schakelt het pensioenfonds een externe accountant of externe IT-auditor in om de datakwaliteit bij invaren te borgen?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

220	HVG Law	In het document wordt melding gemaakt van Richtlijn 4401 maar dat zou moeten zijn: Voor accountants: COS4400N 'opdrachten tot het verrichten van specifiek overeengekomen werkzaamheden' en naar analogie de standaard van IT-auditors: NOREA richtlijn 4400
-----	---------	--

7g **Q&A: Welke eisen worden er gesteld aan de juistheid en volledigheid van de data die pensioenfondsen gebruiken bij invaren?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

221	HVG Law	In het hele document wordt de nadruk gelegd op de kwaliteit van data voor, tijdens en na het invaren. De kwaliteit van data staat of valt met de betrouwbare gegevensverwerking in een IT-systeem. Met andere woorden; op het moment van invaren is de kwaliteit van goed niveau, maar een uur later kan de kwaliteit weer onvoldoende zijn omdat de betrouwbare werking van het nieuwe IT-systeem onvoldoende is. Bijvoorbeeld door het gebruik van onjuiste application controls en onjuiste toegangsrechten. De mate waarop het nieuwe pensioenadministratiesysteem en aanpalende IT is geïmplementeerd moet eveneens zodanig plaatsvinden dat de betrouwbaarheid van de gegevensverwerking gewaarborgd is en blijft. Dat dient ook door een IT auditor te worden vastgesteld.
-----	---------	---

7h **Q&A Wat doet een pensioenfonds als na indiening van het implementatieplan grote wijzigingen optreden?**

Nr. Inbrenger Inhoud reactie

8. Overige opmerkingen

Nr.	Inbrenger	Inhoud reactie
222	SPMS	1.2. Verantwoording van risicodeling Wij bemerken dat DNB een zeer uitgebreide verantwoording van de verschillende vormen van risicodeling vraagt. Het aantal doorrekeningen die een pensioenfonds op basis van de concepten zou moeten doen, is (te) groot. Dit leidt tot hoge kosten en veel operationele druk. Tegelijkertijd vragen wij ons af wat de meerwaarde is van al deze doorrekeningen. Onzes inziens zijn al deze berekeningen niet noodzakelijk voor een evenwichtige belangenafweging. Inzicht en overzicht hebben juist vaak te lijden onder het meenemen van veel parameters. Wij vragen DNB om selectiever te zijn ten aanzien van de gevraagde verantwoording van de verschillende vormen van risicodeling.
223	SPMS	1.4. Toepassingsbereik voor beroepspensioenfondsen Wij constateren dat de concept beleidsuitingen in een aantal gevallen is beperkt tot invulling van bepalingen uit de Pensioenwet. Gelet op de verschillen tussen beroepspensioenfondsen en andere pensioenfondsen kunnen wij ons voorstellen dat de invulling van het toezicht op sommige punten verschilt. Het werkt verhelderend als DNB in de beleidsuitingen: (1) expliciteert welke (onderdelen van) de beleidsuitingen op gelijke wijze voor beroepspensioenfondsen gelden en; (2) inzichtelijke maakt op welke onderdelen het toezicht op grond van bepalingen uit de Wet verplichte beroepspensioenregeling mogelijk verschilt van toezicht op grond van de Pensioenwet.
224	PF	DNB vraagt om bij de melding van een interne CWO de gevraagde gegevens te verstrekken via tekst-gebaseerde bestanden. We zouden het op prijs stellen als DNB dit in haar eigen beleidsuitingen naar de sector zelf ook zou willen doen. In de bestanden ter consultatie kan niet eenvoudig gezocht worden op woorden, waardoor het terugzoeken van bepaalde passages onnodig veel tijd vergt. In een deel van de bestanden ontbreekt ook een paginanummering. ➤ Kan DNB de eigen beleidsuitingen via tekst-gebaseerde bestanden beschikbaar stellen?
225	PF	In de concept beleidsuitingen wordt nog verwezen naar beleidsuitingen die nog niet beschikbaar zijn. Voor de fondsen die al bezig zijn met besluitvorming is snelle duidelijkheid gewenst. ➤ Kan DNB aangeven wanneer de beleidsuitingen volgen waarnaar wordt verwezen, maar die nog niet beschikbaar zijn? ➤ Kan DNB aangeven of deze uitingen ook voor consultatie worden voorgelegd? En zo ja, wanneer?
226	PF	De volgende beleidsuitingen bij notitie 3 over het Overbruggingsplan lijken te ontbreken of de verwijzingen hiernaar komen niet overeen met die van de betreffende uiting: o Q&A UFR en Rentebeleid o Factsheet transitie beleggingsbeleid: is dit "aanpassing risicoprofiel van het strategisch beleggingsbeleid gedurende de transitie"? o Q&A Wanneer zijn de netto profijt effecten voldoende granulaair vastgesteld? o Factsheet Netto Profijt => wordt hiermee bedoeld: "factsheet berekening transitie effecten en toepassing vba rekenmethodiek (?)" ➤ Kan DNB de volledigheid van de beleidsuitingen checken?
227	PF	De volgende beleidsuitingen bij notitie 6 over de Opdrachtaanvaarding lijken te ontbreken of de verwijzingen hiernaar komen niet overeen met die van de betreffende uiting: o Factsheet implementatieplan o Factsheet netto profijt en vba rekenmethodiek: is dit "factsheet berekening transitie effecten en toepassing vba rekenmethodiek"? ➤ Kan DNB de volledigheid van de beleidsuitingen checken?
228	PF	Welke voorschriften gelden bij de besluitvorming en onderbouwing van de transitie en welke zijn regulier toezicht en gelden pas vanaf implementatiedatum? En welke voorschriften gelden specifiek voor de solidaire premiereregeling en welke voor de flexibele premiereregeling? ➤ Kan DNB dit per beleidsuiting aangeven?
229	PF	SZW werkt aan een herziening van het Besluit uitvoering Pw. ➤ Kan DNB bevestigen dat de definitieve versie van het Besluit uitvoering Pw in de beleidsuitingen wordt verwerkt?